

Konstens och kulturens roll i ett samhälle är en evig fråga för diskussion. Är det underhållning eller djupaste mening? Utsmäckning eller perspektivförskjutning? Privat eller gemensamt? Maktens medel eller subversiv verksamhet? ... s.4

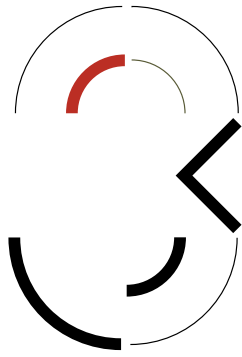
Första gången Johan Zetterquist, i egenskap av att vara konstnärer, förekommer i nationell media är det som »veckans span«, intervjuad av Linda Skugge i Expressen Fredag. Konstnären är 27 år, har nyligen gått ut Valand och kommit tillbaka till ... s.12

I mittenrummet mellan det långsmala köket och vardagsrummets öppning hängde det, när jag var liten, en murrig tavla föreställande en sned basker med en farbror inunder vars gråa ansikte hade långa, utsmetade drag. Baskern bar en ... s.20

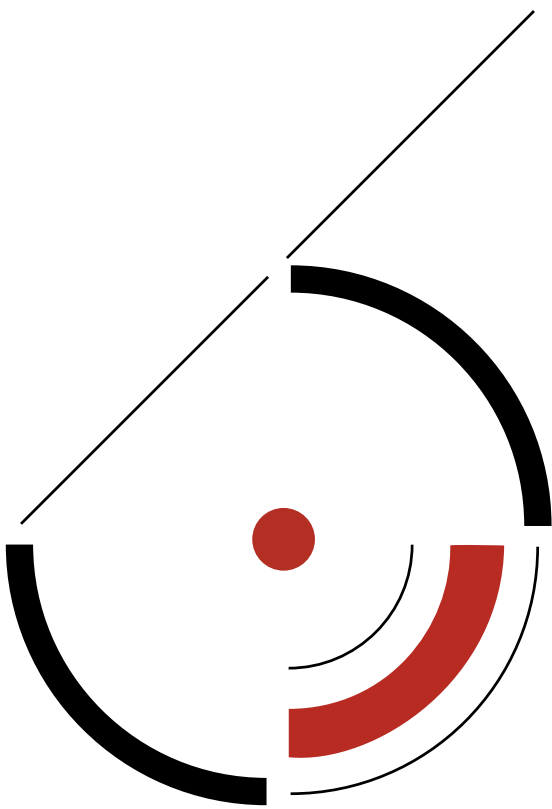
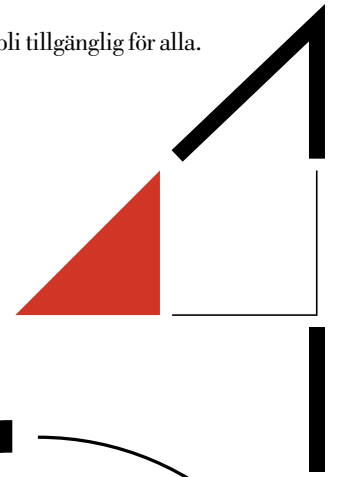
På Rådhusorget i Umeå står Glashuset, som Umeå 2014-kommittén har byggt som en plats för Umeås kulturaktörer att använda som till exempel galleri, konsertlokal eller teater. Det är en sval sensommardag och Glashuset är läst. Men ... s.22

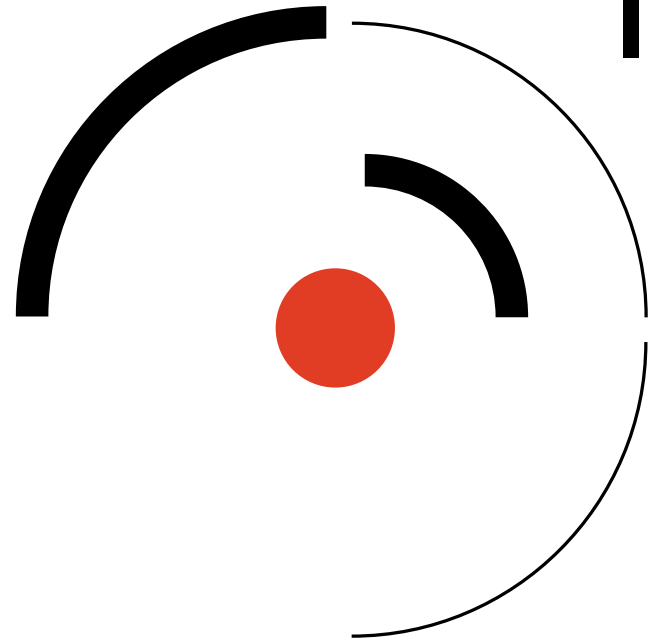
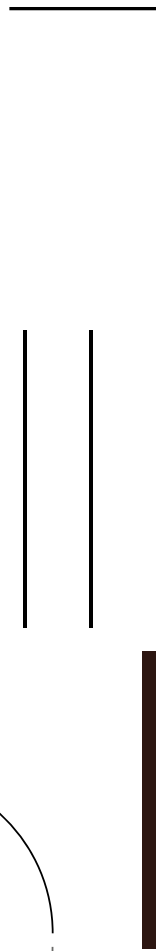
DEBATT
Ulf Lodenius (C): Kulturen ska bli tillgänglig för alla.

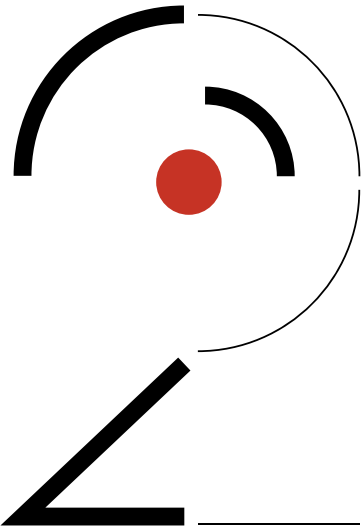
LEDARE
Mindre är inte alltid mer.

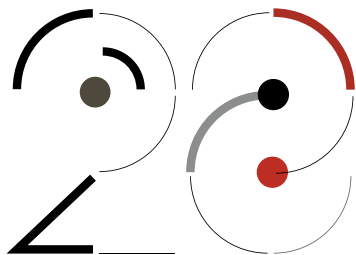
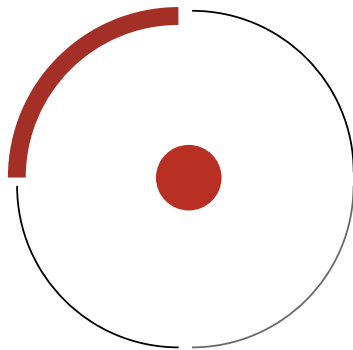
NYHETER
Turkiska konstnärer på barrikaderna, auktionsrekord och en museihärva.

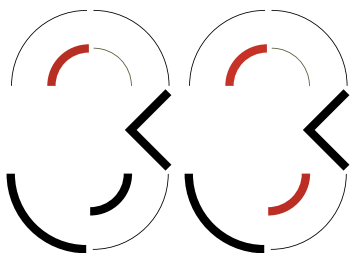
JOHAN ZETTERQUIST
Johan Zetterquist talar ut om skendemokratin Sverige.

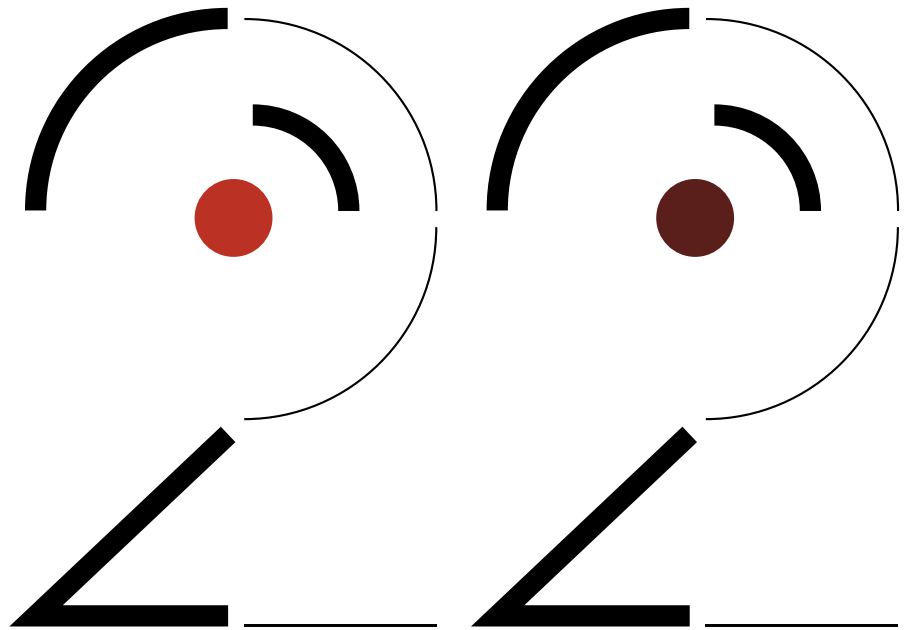
ÖVERBLIVENHETENS GALLERI
En ödmjuk önskan från en femåring som inte längre finns.

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

SLAGET OM UMEÅ
»Städer tävlar med varandra på en europeisk marknad«.

MINDRE ÄR INTE ALLTID MER

DEN KRYMPER. IBLAND LÅNGSAMT, ibland snabbare – men krymper gör den ofrånkomligt. Jag talar om den där offentligheten, om våra gemensamma rum. De där grejerna vi mödosamt har byggt upp, betalat för och slitit för under 100 år av välfärdsutveckling. Jag talar om skolorna, sjukhusen, biblioteken, torgen, gatorna, busstationerna.

Idén om att äga saker tillsammans är inte längre särskilt populär. De senaste decennierna, och framförallt det senaste sju åren, har vi storrensat i denna gemenskap. Apotek, vårdcentraler och allmännyttan gick under klubban. Smaka på ordet »allmännyttan« – vilket omodernt ord i dagens Sverige.

Krympandet tycks ske obönhörligt, som om det vore en fysisk lag vi inte kan stoppa. Samma mantran ekar från politiskt håll: »Det går inte att vända tillbaka«.

Men det handlar inte bara om utförsäljning, utan också om ockupation. Jag betraktar krympandet varje dag, på vägen till jobbet, genom Stockholms tunnelbana. Hur station för station skrudas om till ett vitblänkande miniköpcentrum. Små kommersiella utopier där doftessenser av surdegsbröd sprutas ut och espressomaskiner stönar. Det är inte längre en plats där alla är välkomna. Under den ljusa ytan döljer sig människoföraktet, med arkitektur som driver bort det oönskade. Bänkar som försvinner, eller får mitträcken så ingen ska kunna ligga på dem. Den nya polisen – säkerhetsvakterna – som kör bort de som inte kan handla, de som inte hör hemma. Denna förvandling – och förminskning – av våra offentliga rum pågår över hela Sverige. Det är en utveckling vår reporter Sanna Samuelsson ser när hon reser till Umeå för det här numrets huvudreportage. Stora förändringar pågår i staden som blir Europas kulturhuvudstad 2014. Men vem gagnar de i slutändan? Umeåborna, turisterna eller fastighetsbolaget Balticgruppen som bygger om hela staden? Är alla fortfarande välkomna när det offentliga biblioteket ska dela hus med ett lyxhotell?

Vad har konsten för plats i vår nya offentlighet? Får den oroa och störa eller måste den vara foglig och dekorativ? Får konstnärer som Johan Zetterquist, som intervjuas i det här numret, ta plats? En konstnär som vill slå hål på just den »självgodade idén som folk har om samhället«?

Ett parallellt problem är att det rum som vi alltmer tillbringar vår tid i inte har någon motsvarighet till »offentlighet«. Det tidiga internet hade rum som erbjöd frihet, men också de har marginaliserats för nya digitala gallerier: Facebook, Google, Instagram, Twitter. Platser där vi självmant avskriver oss de rättigheter vi tar som så självklara när vi rör oss på en gata.

I utbyte mot att vi får träda in i dessa gallerier erbjuder vi oss själva att bli möss i ett laboratorium, villiga deltagare i vår tids stora experiment. Jakten på algoritmen som öppnar vårt undermedvetna och vår plånbok. Bildkonsten har från början suttit obekvämt i dessa gallerier och inte sällan kastats ut av de digitala säkerhetsvakterna, censorer som tolkat Zorn-målningar som pornografi.

De digitala och de fysiska gallerierna har redan börjat omfamna varandra. Kanske är därmed offentligheten snart ett lika förlegat ord som allmännyttan. Kanske glömmet vi snart vad vi hade, vad vi kunde göra och vad vi kunde säga. Kanske säger vi bara: »Det går inte att vända tillbaka«. Men kanske, förhoppningsvis, så inser vi att neråt inte alltid är framåt. Att mindre inte är mer.

ANDERS RYDELL
CHEFREDAKTÖR

JOHAN ZETTERQUIST

FOTO: ANNIKA VON HAUSSWOLFF

KONSTNÄREN NUMMER TRE 2013

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM OCH KONSTNÄRLIG LEDNING: NILLE SVENSSON

NYHETSREDAKTÖR: JOHANNA KAROLINA MODIG

REDAKTÖR: JOHAN LINDSKOG

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: MAJA BREDBERG, NANA HÅKANSSON,

KAROLINA MODIG, SANNA SAMUELSSON, LISA EWALD & THORBJÖRN

JENSEN

OMSLAG: JOHAN ZETTERQUIST PORTRÄTTERAD AV ANNIKA VON

HAUSSWOLFF

PRENUMERATION HELÅR 275 KR; RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

ANNONSER:

HANS FLYGARE HANS@ANNONSHUSET.SE

08-662 75 03

REDAKTIONEN: ERIK DAHLBERGSALLÉN 9

111 52 STOCKHOLM

EMAIL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

KRO/KIF: HORNSGATAN 103, 9 TR, 104 62 STOCKHOLM

KRO/KIF TEL: 08 54542080

KRO/KIF EMAIL: KRO@KRO.SE, KIF@KIF.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB

UPPLAGA 8000 EX

TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE

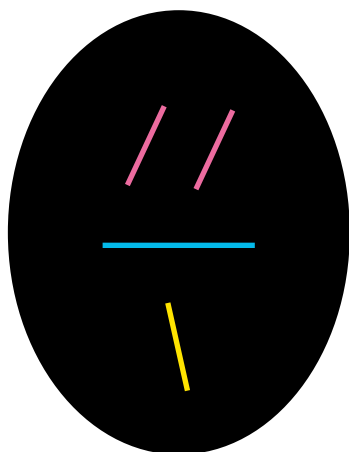
OCH PRODUCERAS AV EGG AB

KIF Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare

Konstnärernas Riksorganisation

The Swedish Artists' National Organization

CENTERPARTIET: KULTUREN SKA BLI TILLGÄNGLIG FÖR ALLA

KONSTENS OCH KULTURENS roll i ett samhälle är en evig fråga för diskussion. Är det underhållning eller djupaste mening? Utsmyckning eller perspektivförskjutning? Privat eller gemensamt? Maktens medel eller subversiv verksamhet? Säkert är att konst och kultur har betydelse på många olika sätt i samhället liksom för individen.

För mig och Centerpartiet är konst, kultur och bildning civilisationens kärna. Där ryms våra samlade erfarenheter i mångfacetterad form och där kan vi få förståelse för oss själva, varandra, vårt förflutna och vår samtid. Kulturen måste därför finnas tillgänglig för alla. Det handlar då både om att få uppleva kultur och att själva ha möjlighet att skapa. Kulturen har ett värde i sig och det ska alla ha rätt att få del av.

Tillgängligheten bärs upp på tre ben. Det ska inte spela någon roll om man exempelvis har någon funktionsnedsättning, var i landet man bor eller vilken social eller ekonomisk situation man lever i. Kulturen ska finnas till för alla. Att ge den möjligheten är en självklar del av det offentliga uppdraget. Centerpartiet vet också att skaparglädje frodas i frihet och det är för oss en självklarhet att värna den konstnärliga friheten.

Kulturen har sitt egenvärde men är samtidigt betydelsefull för ett hållbart samhälle. I kulturen kan vi lära oss att se saker ur olika perspektiv och det är något som främjar både tolerans och kreativitet i ett samhälle. Kulturens roll för regional utveckling ska inte heller underskattas. Se exempelvis på vilken betydelse Akvarellmuseum på Tjörn har för öns utveckling, sammanhållning och besöksnäring.

Det behövs bättre förutsättningar att kunna leva på sitt skapande. Centerpartiet vill därför införa avdragsrätt för företag vid förstahandsinköp av konst. Likaväl som att till exempel en designmöbel som ska förgylla ett kontor i dag är avdragsgill så vill vi att detsamma ska gälla för konstverk. Centerpartiet vill därutöver göra en bredare översyn när det gäller skatter och avdrag för företagare i kultursektorn för att ge bättre och likvärdiga villkor.

Barn och ungas möjlighet att få ta del av kultur och utveckla sina egna talanger är av största vikt för framtiden och en given politisk prioritering. Centerpartiet vill därför utvidga den framgångsrika satsningen Skapande skola till att omfatta, utöver grundskolan

och förskoleklassen, även hela förskolan och gymnasiet. Skapande skola ska ge eleverna möjlighet att möta professionell kultur men även att skapa själva. En sådan satsning är betydelsefull för de unga och skapar samtidigt arbetstillfällen för professionella konstnärer och andra kulturskapare.

Kultur är också bra för hälsan. Centerpartiet vill att personal inom vård och omsorg ska få chans till kompetensutveckling inom området för att ge större utbyte över tid av de kulturaktiviteter som anordnas, ett kulturluft i vården.

JAG HAR UNDER MIN tid som kulturpolitisk talesperson för Centerpartiet varit runt på många orter i hela landet under parollen »kulturtillgänglighetsturnén«, för att se hur tillgänglig kulturen är runt om i landet. En av slutsatserna från mina resor är att det finns kulturella spetsprojekt på flera håll i landet som borde lyftas mer både nationellt som internationellt. All nationell expertis måste inte ligga i storstäder eller i huvudstaden. Istället bör vi hitta en modell som lyfter talanger och spetskompetens där den finns i landet. Detta bör ske i samverkan mellan regionerna och staten. Det rör sig då om att bygga vidare på de tankar som gjort samverkansmodellen framgångsrik och göra en liknande modell för den nationella nivån.

För Centerpartiet är det ett självklart mål att alla ska få chans att frigöra sin skaparkraft och få möjlighet att ta del av andras. Så främjas förståelse och tolerans. Så stärks möjligheterna till ett långsiktigt hållbart och mänskligt samhälle.

PER LODENIUS (C)
RIKSDAGSLEDAMOT OCH CENTERPARTIETS
KULTURPOLITISKA TALESPERSON

Upptäck vår nya webshop
www.konstnarernas.se

Virserums Konsthall söker ny ledare.

Initiativtagaren till och ledaren för Virserums Konsthall, Henrik Teleman lämnar vid årsskiftet chefskapet vid Virserums för egen konstnärlig verksamhet, och eventuellt andra uppdrag. Styrelsen söker därför hans efterträdare. Virserums Konsthall drivs av en ideell förening med bidrag från Statens Kulturråd, Hultsfreds kommun och Regionförbundet i Kalmar län. Bidragen uppgår till ca 40 % av omsättningen, och för större aktiviteter är konsthallen beroende av annan extern finansiering främst via projekt. Att aktivt arbeta med finansiering är därför en del av konsthallschefens vardag.

Arbetet som konsthallschef vid Virserums Konsthall innebär att vara ansvarigt för hela verksamheten inför styrelsen, planera och genomföra utställningar, aktiviteter m m inom ramen för den budget som lagts fram för godkännande av styrelsen. Konsthallschefen är konstnärlig ledare, ekonomiskt ansvarig och ansvarig för personal samt leder det dagliga arbetet i konsthallen. Den fasta personalen utgörs förutom av konsthallschefen f n av 2 personer samt 3 projektanställda i projekt som finansieras externt.

Den person vi söker ska ha dokumenterad konstnärlig erfarenhet av att leda projekt och/eller verksamheter under en längre period samt kunna visa resultat. Det är också viktigt att personen kan leda det dagliga arbetet med utställningsbyggnation, underhåll av fastigheten m m.

Konsthallen är väl förankrad i lokalsamhället och samverkar med företag och organisationer i regionen. Det är därför ett krav att konsthallschefen är bosatt i lokalsamhället, som är konsthallens viktigaste influens och kritiker.

Ansökan, som ska vara styrelsen tillhanda senast 13/10, ställs till Styrelsen för Virserums Konsthall, och skickas under adress Kyrkogatan 34, 57080 Virserum. Ansökan ska förutom CV och löneanspråk innehålla en kort redogörelse för hur du ser på det konstnärliga uppdraget för Virserums Konsthall. Information om konsthallens mål m m finns på hemsidan www.virserumkonsthall.com. Ett viktigt område för konsthallen är arbetet med trä och nödvändighetens arkitektur, där Henrik Teleman kan komma att göra insatser på uppdrag av styrelsen. För ytterligare information, kontakta styrelseordförande Margaretha Hultgren, tel 0495 30333 eller 070-2054174.

 VIRSERUMS KONSTHALL
Kyrkogatan 34, 570 80 Virserum, t. 0495-31506, f. 0495-31505, www.virserumkonsthall.com, info@virserumkonsthall.com

Grafiktriennial XV

Uppsala Konstmuseum

20 september - 2 november 2014

Öppen för alla i Sverige verksamma konstnärer.

Alla tekniker välkomnas! Max 5 verk.

Ansökan 1/10 - 13/12

Behöver du ansökningsblankett per post ring

Grafiska Sällskapet 08-643 88 04

ansökningsblankett (pdf) finns att hämta på

www.grafiskasallskapet.se

GRAFISKA SÄLLSKAPET

UPPSALA KONSTMUSEUM

STIFTELSE MED STATLIGT STÖD KRINGGÅR MU-AVTALET

SEDAN 2009 ÄR STATLIGA
INSTITUTIONER BUNDNA ATT
FÖLJA MU-AVTALET. MEN ETT PAR
MUSEER VÄLJER DOCK ATT TILLÄMPA
EGNA ERSÄTTNINGSMODELLER
OCH SAMARBETEN MED SVENSKA
KONSTNÄRER RISKERAR OCKSÅ ATT
VÄLJAS BORT. DET RÅDER OCKSÅ
OKLARHET OM MU-AVTALET ÄR
BINDANDE FÖR STIFTELSE MED
STATLIGT STÖD.

MU-avtalet syftar till att förbättra möjligheterna för konstnärer att få ersättning för utfört arbete och omkostnader vid utställningar av deras konstverk. Avtalet är bindande för statliga institutioner, men av olika skäl följs avtalet ändå inte fullt ut av alla institutioner.

– Det är anmärkningsvärt att det finns statliga institutioner som inte följer MU-avtalet. Avtalet är tecknat mellan staten och konstnärsorganisationerna och all statlig utställningsverksamhet är bunden att följa det, säger Bongi MacDermott, handläggare på Kulturrådet och författare till en ny rapport som Kulturrådet står bakom: MU-avtalet – en nulägesanalys och förslag till revidering.

Ett av de museer som meddelat att de inte följer avtalet i rapporten är Nordiska museet. Christina Mattsson, styresman för Nordiska museet, menar dock att de absolut följer avtalet, men understryker att Nordiska inte är statligt, utan en stiftelse och därför har ett annat regelverk att följa än statliga myndigheter.

– Det man ska komma ihåg i det här sammanhanget är att vi är ett kulturhistoriskt museum. Vi visar ytterst sällan verk av personer som är anslutna till någon av upphovsrättsorganisationerna. Senast var förra året, då vi hade den stora utställningen *Väv* i samarbete med Svenska hemslöjdsföreningens förbund. Där bjöd vi in ett antal, jag säger nu personer – en del var konstnärligt verksamma i sin profession medan

andra var amatörer – då vi gjorde enskilda uppgörelser med samtliga konstnärer. Avtal erbjuder ju alltid att du kan göra uppgörelser i det speciella fallet. Jag har själv arbetat med detta. Jag har suttit med i STIMs styrelse och i Konstnärsnämnden, och är väldigt angelägen om att vi är noga med det här. Men i princip har vi alltså inte den typen av utställningar, eftersom vi är ett kulturhistoriskt museum och sitter på kulturhistoriska samlingar.

Nordiska museet ingår bland Centralmuseerna, som består av 14 svenska museer, varav tio är statliga och fyra är stiftelser med statligt stöd. Huruvida det är så att stiftelser är bundna att följa statliga avtal på samma sätt som statliga myndigheter råder det osäkerhet kring. Kulturdepartementets stabschef Markus Hartmann berättar om de tre nivåer som statliga myndigheter och stiftelser är indelade i: 1) Statliga myndigheter, som exempelvis Moderna Museet, där staten kan bestämma om i princip allt. 2) Statliga stiftelser, där staten har mycket mindre inflytande. Det som en gång beslutats från statligt håll gäller dock. 3) Stiftelser, där staten har minst inflytande som exempelvis Nordiska museet och Skansen, som inte är startade av staten, men som har velat att staten ska vara en part. Staten utser till exempel styrelseman och kan bestämma vad just deras bidrag ska gå till, inget annat. På frågan om museet är bundet att följa MU-avtalet kan Hartmann dock inte svara genast, utan hänvisar till KRO/KIF:s hemsida, där Nordiska är listat under »Här gäller MU«. Johan Wingestad, ordförande för KIF, menar att det faktum att det råder oklarheter kring det här tyder på att man måste reda ut vad som gäller en gång för alla.

– Staten och Kulturdepartementet har ändå förhandlat fram avtalet för att konstnärerna ska få en godtagbar ersättning. Det är väldigt synd att det råder en tvetydighet kring det här, någon har inte gjort sitt jobb och det är inte KRO/KIF. Frågan borde ha lyfts vid implementeringen av avtalet, vilket uppenbarligen inte har gjorts. Det är inte rimligt att det fortfarande råder oklarheter fyra till fem år efter att avtalet införts. Det är ett misslyckande från staten«, säger Johan Wingestad.

Myndigheten Statens historiska museer nämner i undersökningen att de använder MU-avtalet som grund i de avtal de tecknar, men att de använder egna mallar.

– Det handlar inte om att vi aktivt har valt bort MU-avtalet, det är vi fullt medvetna om att vi är skyldiga att följa. Det handlar om att vi inte arbetar regelbundet med nu verksamma konstnärer. I de fall då vi nyligen gjort det har vi arbetat genom Riksutställningar,

vilka varit avtalspart gentemot de konstnärer som har medverkat. Vi har varit väldigt noga med att de följer MU-avtalet. Nu arbetar vi med en kommande utställning där vi kommer att involvera kulturutövare och konstnärer, då vi använder MU-avtalet för de aktuella konstnärerna. Vi har även haft kontakt med Kulturrådet, säger Sophie Nyman, enhetschef Kommunikation och publik på Statens historiska museer.

Nyman ser dock problem med MU-avtalet, som i synnerhet berör kulturhistoriska museer. Utställningsperioderna på ett kulturhistoriskt museum är ofta mycket längre än på andra konstinstitutioner. De varar ofta minst ett halvår, ofta längre än så.

– Det gör att om vi ska vi följa MU-avtalet så kommer vi upp i väldigt stora summor. Det kan leda till att vi väljer att inte arbeta med samtida svenska konstnärer, som vi kanske egentligen skulle vilja göra i större utsträckning. Där erbjuder inte MU-avtalet så stor flexibilitet. Det är tråkigt både för oss som institution och för konstnärerna, eftersom de kan komma att väljas bort när visningsersättningen blir en sådan väldigt stor kostnad. Det behövs budgetförstärkningar för att det ska fungera, och det är inte självklart att vi kan få. Då blir resultatet att vi väljer att göra på annat sätt, vilket inte gagnar konstnärerna.

Bongi MacDermott berättar att en av rapportens slutsatser är att det kan behövas vissa revideringar av MU-avtalet, bland annat för att tillämpning av avtalet annars riskerar att »medföra orimliga kostnader och därmed minska antalet utställningar eller antalet konstnärer vars verk ställs ut, med potentiell följd att mångfalden i utbudet minskar samt att utställningsmöjligheter för konstnärer minskar«.

– En möjlig väg att gå, för att avtalet ska kunna fungera väl för både konstnären och institutionen och för att det inte ska bli just kontraproduktivt, är att hitta något sätt att ha en sluttande tariff efter en viss längd på en utställning. Det här avtalet ska ju vara till för att främja möjligheten för konstnärer att få betalt, och genom det stärka konstnärers arbetsmöjligheter. Det är inte meningen att det ska drabba dem. Men det är inte önskvärt att institutioner med statliga anslag ställer ut konstnärers verk mot ersättningar som är lägre än de miniminivåer som staten och konstnärsorganisationerna kommit överens om. Institutionerna bör prioritera ersättningar till konstnärer inom den budget de har. Det kan också finnas behov av att öka finansieringen, säger hon.

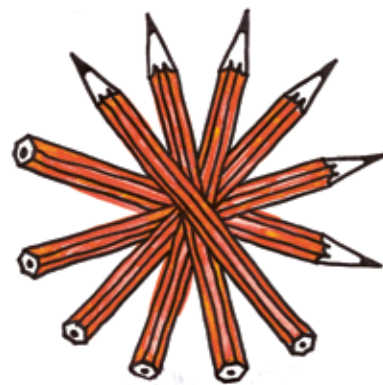
KAROLINA MODIG

KARŞIYIZ!
KAHROLSUN FASİZM!

YASASIN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ!

KONSTEN HÅLLER MOTSTÅNDET AKTIVT

UNDER VÅRENS MASSPROTESTER

I TURKIET STOD KONSTNÄRER PÅ

BARRIKADERNA. VI TALADE MED

DEN TURKISKA KONSTNÄREN BEDRI

BAYKAM, SOM SJÄLV HAR UTSATTS FÖR

ETT MORDFÖRSÖK, OM KAMPEN FÖR

DEMOKRATISKA RÄTTIGHETER.

I slutet av maj gick den turkiska kravallpolisen till oväntad hård attack mot de demonstranter som samlats vid Taksimtorget i centrala Istanbul. Protesterna började som en reaktion mot myndigheternas byggnadsplaner i Geziparken, ett av Istanbuls få kvarvarande grönområden. Demonstrationerna växte snabbt till tusentals deltagare och spred sig vidare till andra städer runt om i landet.

På många håll har demonstranternas röster förts av konstnärer och intellektuella, vana att göra sina röster hörda på olika kulturella arenor. Turkiska konstnärer har sedan sjuttioalet arbetat med politiska budskap, lyft fram hotet om ett politiserat islam och illustrerat den komplicerade relationen mellan Turkiet och västvärlden. Dagens yngre generation

fokuserar i första hand på landets moderna historia, som frågar om nationell identitet. Många menar att Istanbuls biennial de senaste åren har bidragit till att uppmärksamma turkisk konst på en större, internationell arena. Konstscenen i Turkiet har, trots bristen på statliga medel, hittat en stark och modig röst, som väckt intresse både i och utanför landets gränser.

I orostider kan dock provocativa och starka röster lätt hamna i den mest intensiva skottelden. Bedri Baykam, konstnär samt en av grundarna av UNESCO-AIAP-IAA (International Association of Artists Turkish National Committee) berättar att Turkiets konstnärer har mött den senaste tidens oroligheter på olika sätt.

– Å ena sidan har vi konstnärer som inte vill stöta sig med regeringen. De är antingen helt opolitiska eller anhängare till AKP (red anm: det regerande partiet). Å andra sidan har vi, som tur är, ett större antal väldigt politiska konstnärer och författare som direkt motsätter sig AKP:s islamiserande, antidemokratiska politik. Vi som tillhör denna grupp har länge gått sida vid sida i kampen mot fascism och fundamentalism. För ett och ett halvt år sedan startade vi Artists' Initiative, en proteströrelse med hundratals engagerade konstnärer, vars huvudslogan är »We refuse«. Vi vägrar en antidemokratisk islamisering, censur och förtryck mot den fria pressen och inskränkningar i rätten att uttrycka sig fritt. Protesterna i Geziparken stod alltså i nära relation till vår grupp.

Baykam är kritisk mot mycket av den rapportering som västvärlden får ta del av, som han menar visar en ofullständig bild av oroligheterna. I mitten av sommaren kunde man till exempel i ett flertal medier läsa om det protestbrev som, bland andra intellektuella, författaren Orhan Pamuk skrev under. Baykam menar att det mer eller mindre är ett spel för gallerierna. Pamuk tillhör inte den konstnärliga kärnan som sedan lång tid tillbaka engagerat sig mot de framväxande antidemokratiska strömningarna. Om polisen väljer att ge sig på provocativa konstnärer så är det inte Pamuk och hans närmast, som fram till nu stått regeringen nära, menar Baykam.

Medlemmarna i Artists' Initiative har återkommande trakasserats av polisen, och utsatts för ogrundade rättegångsutfrågningar. För ett par år sedan

utsattes Baykam själv för ett mycket uppmärksammat mordförsök i Istanbul.

– Vi har varit utsatta för trakasserier i årtal! För två och ett halvt år sedan blev jag själv nästan knivhuggen till döds av en fanatiker i ett beställt brott. Den media som vågar rapportera kring oppositionen, tidningar som Cumhuriyet, Aydınlık, Yurt, Sol och Sözcü, ger röst åt den verkliga oppositionen i Turkiet. Vår centralmedia kallas nu allt oftare för »Penguin media« – en term som myntades samma kväll som massprotesterna i Geziparken började, då Turkiska CNN valde att sända en dokumentär om pingviner istället. Även andra kanaler sände mat- och reseprogram samtidigt som landet stod i lågor.

Baykam tror att protesterna kommer ge avtryck i konsten.

– Helt säkert är att vi kommer att se mycket bildkonst, poesi, litteratur, fotografi, filmer, teater och annat som på ett eller annat sätt behandlar det som händer. Det är ännu lite tidigt för oss att kunna distansera oss från händelserna, eftersom de fortfarande är så aktuella. Men det är oundvikligt att det spirar av konstnärlig kraft tack vare de band av vänskap och solidaritet som knutits genom upproren. Ingen är rädd för att vara alltför provocativ, tro mig. Ingen är rädd för den där mörka regimen längre. Konsten håller motståndet aktivt!

Baykam berättar att folk har börjat förstå att ett liv utan frihet inte är värt att leva. Den politiska kampen som påbörjats har för många blivit ett sätt att leva. Efter att de politiska diskussionerna i många år mest engagerat den äldre generationen, har nu även de som tillhör vad Baykam kallar »rock-, pop- och fotbollsgenerationen« börjat engagera sig aktivt.

– De turkiska konstnärerna måste tro på en gemensam framtid och på en kamp för ett fritt samhälle utan rasism, censur och fascism. Vi måste hålla kampen levande. Vi har inget annat val.

Sedan demonstrationerna har flertal rättegångar hållits mot bland annat journalister, politiker och militärbefäl. Flera av de åtalade, däribland minst tjugo journalister, dömdes till fängelsestraff på mellan sex och trettiofyra år.

KAROLINA MODIG

KONSTENHETEN SKÖVDE KULTURHUS

ANMÄL INTRESSE NU!

**KONSTNÄRLIG GESTALTNING
FÖR HUVUDENTRÉ TILL
SKÖVDE KULTURHUS**

MER INFORMATION OCH ANMÄLAN PÅ
WWW.SKOVDE.SE/OFFENTLIGKONST

ANMÄL INTRESSE SENAST DEN 28 OKTOBER 2013

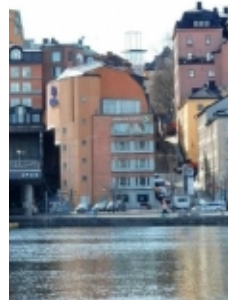
konst@skovde.se
www.skovde.se/kulturhus
0500-49 80 99

artnetco.eu

Art Network Co-operation Europe

Vi erbjuder konstnärer en ny möjlighet att nå en bredare publik med sin konst på samlingsutställningar som vi arrangerar över hela Europa

Galleri Tersaeus Hornsgatspuckeln Stockholm

"557 Reasons" The Crypt Gallery London

"In the Labyrinth" Ciostro di San Francesco Alatri Lazio

NYA UTSTÄLLNINGAR KONTINUERLIGT PÅ

www.artnetco.eu

Your Art
home & abroad

**Konst kräver
kreativitet –
och rätta
materialen.**

Sveriges stora
nätbutik för
konstnärsartiklar
med över
12 000 artiklar.

Följ oss på
Facebook

www.boesner.se

boesner

AUKTIONSHUSEN TAR ÖVER

AUKTIONSHUSEN SÄLJER FÖR
REKORDSUMMOR SAMTIDIGT SOM
GALLERIerna HAR DET TUFFT. DEN
SVENSKA KONSTMARKNADEN PRÄGLAS
AV MOTSTRIDIGA STRÖMNINGAR,
DÄR DEN Å ENA SIDAN FLÄKTAS I
FRAMGÅNGSVINDEN OCH Å ANDRA
SIDAN KIPPAR EFTER LUFT.

MED EN FINANSKRIS som slaktat internationella kulturbudgetar är det omöjligt att säga att konstvärlden står utanför krisens påverkan. Men konstmarknaden kan ibland leva sitt eget liv utanför den övriga konstvärlden, där kulturbudgetens vara eller icke vara spelar mindre roll. Hur ser det ut på den svenska konstmarknaden, den som sägs spegla den globala?

–Vi hade en ganska stark uppgång 2010 som höll i sig 2011 och 2012. Men våren 2013 blev fantastisk. Finansorn har för vår del påverkat på ett positivt sätt. Många har valt att lägga sparade pengar på konst och antikviteter. Det är fortsatt oro för fonder och aktier och som privatperson känner man inte lika starkt förtroende för den typen av sparande. Många har då istället valt att köpa konst, en trend som har pågått under en längre tid såväl hemma som internationellt, säger Anna-Karin Pusic, chef för konstavdelningen på Bukowskis.

Hon, liksom Pontus Silfverstolpe, antikexpert och grundare av Barnebys.com, nämner den klassiska, moderna och samtida konsten, med uppstickaren fotokonst inkluderad, som de starkaste segmenten. Intresset för det samtida har haft en explosionsartad utveckling.

–Konstmarknaden genomsyras av väldigt mycket trender. Så har det varit i alla tider. En gång i tiden ville grosshandlarna ha Zorn-målningar, nu vill alla ha samtidskonst och häftig fotokonst. Konstmarknaden på det hela taget är vital, men den är också ängslig. Många aktörer köper det andra köper och vågar inte lita på sitt eget omdöme. Problematiken i det är att de ofta säljer konstverken lika fort som de köpt dem. Dessutom blir det väldigt oprövat. Som köpare har man inte referenserna, vilket gör att prisbilderna inte alltid är relevant, menar Silfverstolpe.

Det är marknadsföringens kraft som gör att mycket trummas ut på väldigt höga prisnivåer. Det, tillsammans med den nya marknad som online-auktionerna erbjuder, har gjort att priserna gått upp. Men det går inte lika bra för alla på konstmarknaden. I och med samtidskonstens framgång på auktionerna, får gallerister nu inte bara kämpa mot andra gallerister, utan även mot de riktigt kapitalstarka spelarna.

BILD: LISA EWALD & THORBjÖRN JENSEN

–Köper du från ett galleri är du en del av konstvärlden. Det är du som skapar nästa generations mästerverk. Köper du från auktionshus handlar det bara om eget kapital, inget annat. Auktionsmarknaden har egentligen inget med konstmarknaden att göra, de kunde lika gärna sälja spik i olika former. Det handlar mycket mer om kejsarens nya kläder, om att bygga upp hype. Men alla är också med på det spelet. Jag, liksom alla andra, springer på auktionshus. Vi är lik förbannat där och dricker champagne och frotterar oss, säger Björn Wetterling på Wetterling Gallery.

Pontus Silfverstolpe tror inte att intresset för samtidskonst på auktionshusen kommer att mattas av, även om han tror att prisbilderna kommer att förändras. Han menar att det vore sunt om gallerileden får sätta prislappen lite mer, lite lägre. Något som köps på galleri för 75 000 idag kan gå för 750 000 på auktion två år senare. En prisutveckling som inte är enbart positiv.

–För mig känns det osäkert. Jag tror att marknaden kommer att gå mot att den stora differensen mellan gallerier och auktionshus balanseras upp litegrad. Jag älskar auktioner, men för mig är det väldigt viktigt att förstahandsmarknaden får fungera. Om inte duktiga gallerister och konstnärer skulle finnas, finns det heller ingen auktionsmarknad. Så det är väldigt viktigt att man förstår vikten av galleristernas jobb när de plockar upp nya konstnärer som sedan blir intressanta på en andrahandsmarknad, säger Pontus Silfverstolpe.

Johan Berggren på Johan Berggren Gallery i Malmö säger att han egentligen inte har något emot att auktionshusen säljer samtida konst, men att man bör låta varje konstnärskap få en marknadsbild. Han menar att auktionshusen sysslar med en andrahandsomsättning av konstverk, där det inte finns något direkt engagemang i konstnärskapet. Björn Wetterling är inne på samma spår när han

understryker vikten av att som gallerist få fostra ett konstnärskap, och tror att gallerierna kommer att få det fortsatt tufft en tid framöver.

–På kort sikt så kommer vi att ha det svårare. Men på lång sikt så tror jag att det kommer att gagna oss också. Vi har ju ingen stabil andrahandsmarknad. Det är väldigt få konstnärer som har det. Det är A och O för att kunna få någonting att funka, och där kan auktionshusen hjälpa till att skapa en andrahandsmarknad för de konstnärer som vi arbetar med. Men kortsiktigt sett har nog auktionshusens försäljning av samtidskonst varit mer eller mindre förödande för oss.

Förutom samtidskonsten är det i stor utsträckning de gamla hederliga ABC-målarna: Anders Zorn, Bruno Liljefors och Carl Larsson, som drar in de stora pengarna för auktionshusen. Även namn som Grünewald och Hjertén får budningarna att skjuta i höjden. Men utmaningen att få folk att handla direkt från gallerier är alltså stor.

–Jag tror att strukturerna kommer att ändras ganska radikalt. Den generation gallerier som levde enligt en marknadsbild på mitten av 00-talet finns inte idag. Man måste lägga mer krut på dem som verkligen är intresserade av det vi gallerister gör. Gallerier har någonstans mellan tio och tjugo personer som verkligen är aktiva samlare, och för mig handlar det mycket om utländska kontakter. Jag arbetar främst med oetablerade konstnärer och då är det ganska tufft på det lokala planet. Jag är benägen att kanske stryka någon svindyr internationell mässa och istället flyga in de där aktiva personerna till Malmö. Det är i princip vad jag kan göra, säger Johan Berggren.

KAROLINA MODIG

<p>SPANSK KULTURMOMS SLÅR UT KULTUREN</p> <p>BARCELONA Konstnären har i tidigare nummer skrivit om hur finanskrisen går hårt åt kulturbudgetar runt om i Europa. Sedan momsens på kulturevenemang i Spanien infördes i september 2012 har den spanska kulturen fått bevitna betydande kulturella nedskärningar. Omfattande demonstrationer bland kulturarbetare har ägt rum mot det akuta läget. Daniel Verdú, kulturredaktör på tidningen El País, menar att den spanska regeringen nu inser att införandet av den 21-procentiga momsens – den högsta i Europa – medfört stora negativa effekter och kan tänka sig att på nytt se över nivåerna.</p>	<p>Den isländska polisen är indragen för att utreda fallet och även tyska och schweiziska polisen kommer att kontaktas. von Bismarck avfärdar i ett uttalande anklagelserna och menar att polisen då även borde utreda de planerade kraftverk och aluminiumsmältverk, som enligt honom mer definitivt kommer att förstöra miljön på Island.</p>	<p>FINANSKRISEN SLÅR MOT MUSEER I USA</p> <p>DETROIT Finanskrisen slår hårt mot många amerikanska organisationer och institutioner. Så hårt av staden Detroit, som största stad någonsin, lämnat in en ansökan om konkurs. Detroit Institute of Arts har nu blivit en bricka i stadens politiska spel, då museet, som ägs av staten, kan komma att tvingas sälja ut sina konstverk för att inbringa inkomster till delstaten. Experter uppskattar värdet av museets konstverk – som bland annat innefattar verk av Caravaggio, Rembrandt och van Gogh – till drygt två miljarder dollar. Som väntat har protesterna mot den möjliga åtgärden inte låtit vänta på sig. Redan för fyra år sedan drabbade den ekonomiska krisen museer runt om i USA, då över 30 institutioner tvingades stänga ner sin verksamhet.</p>	<p>1977 som gåvor. Museet hävdar att föremålen tillföll institutionen på laglig väg och därför inte borde lyda under samma lagar som andra irakiska konstverk, som stulits eller plundrats under olika historiska konflikter. För tio år sedan uppmanade FN sina medlemsländer att återlämna alla stulna objekt till Irak, vilket ledde till att flera tusen konstverk hittade tillbaka in i landet. Nationalmuseum i Finland äger sex irakiska konstföremål som i dagsläget är en del av museets etnografiska samling.</p>
<p>DYRARE SPRIT FRÄMJAR KULTUR</p> <p>VISBY Under Almedalsveckan i början av juli presenterade nykterhetsorganisationen IOGT-NTO ett förslag om en vit skatteväxling till förmån för kultur och kulturrelaterade upplevelser. Skatteväxlingen skulle innebära att staten höjer skatten på alkohol med tio procent, vilket skulle ge staten ökade skatteintäkter på en miljard kronor. IOGT-NTO:s förslag är att använda detta finansiella tillskott till att sänka skatten på kultur och att öka tillgängligheten för kultur av olika slag. Förutom att främja kulturen skulle en sådan skatteväxling enligt organisationen innebära en betydande vinst för folkhälsan.</p>	<p>PICASSOS FAMILJ UPPRÖRS ÖVER NORSKA PLANER</p> <p>OSLO I samband med terrorattackerna mot Regeringskvartret i Oslo den 22 juli 2011 skadades delar av byggnaderna i området. På en av byggnaderna är ett utomhuskonstverk av Pablo Picasso sedan länge placerat, ett verk som nu eventuellt kommer att flyttas i samband med återställandet. Den planerade flytten har dock fått Picassos familj att reagera. De menar att ett konstverk inte kan flyttas hur som helst och att just det här verket är avsett för just den berörda byggnaden. Claudia Andrieu, som för Picassos efterlevandes talan, säger till NRK att man åtminstone vill att ansvariga i Oslo kontaktar dem för att diskutera en flytt.</p>	<p>ANNA ODELL TILL VENEDIG</p> <p>VENEDIG Filmfestivalen i Venedig, som i år arrangeras för sjuttionde gången, är en av världens mest inflytelserika festivaler. Till festivalens sidosektion Kritikerveckan har sju debutfilmer från hela världen valts ut för att tävla om utmärkelsen Lion of the Future. Bland dessa hittar vi i år svenska konstnären Anna Odells debutfilm Återträffen, som iscensätter en klassträff tjugo år efter att eleverna slutat grundskolan. Genom sin medverkan är Anna Odell med och tävlar om 100 000 dollar, en prissumma som tilldelas vinnaren.</p>	<p>FLYTANDE KONSTMUSEUM</p> <p>KINA I augusti offentliggjordes planerna för ett gigantiskt, flytande konstmuseum som ska placeras i bukten mellan kinesiska Pinta Island och Taipei i Taiwan. Designen av museet beskrivs som en blandning av ett näckrosblad och ett flygande tefat och den vita, vattenburna institutionen kommer att sträcka sig över 130 000 kvadratmeter. Vid sidan av moderna och samtida konstverk kommer utställningarna att rymma över 1 000 kinesiska nationalknoder. Museet har designats av arkitektbyrån MAD Architects och är tänkt att verka som ett kulturellt och monetärt utbyte mellan de båda nationerna. När projektet väntas stå färdigt är ännu inte klart.</p>
<p>KONSTNÄR SLÅR VÄRLDSREKORD I BAKLÄNGESSEGLING</p> <p>STOCKHOLM Konstnären Mikael Richter har gjort sig känd som konstnären som bestämt sig för att göra världen till en roligare plats. I och med sommarens bravad har han troligtvis kommit närmare sitt mål, då han och hans sju medseglare seglade baklänges från Kroatien till den italienska ostkusten. Trettio tre timmar och nio minuter tog seglatsen, som enligt Mikael Richter utfördes som en symbolisk handling för att främja solidaritet och omhändertagande av flyktingar. Genom seglatsen slogs det gamla världsrekordet från 1995, som dock även det innehades av Richter.</p>	<p>VINCENT VAN GOGH I 3D</p> <p>AMSTERDAM Van Gogh-museet i Amsterdam har i samarbete med Fujifilm utvecklat en teknik som gör det möjligt att visa några konstnärers verk i 3D. Rörelser och ljuskiftningar i landskapen väcks till liv och nya detaljer och lager synliggörs. För att kunna uppleva 3D-effekterna tilldelas utställningsbesökarna 3D-glasögon. Sju 3D-verk visas fram till den sjätte oktober i utställningen Van Gogh, My Dream Exhibition på Beurs van Berlage i Amsterdam. Där visas även tvåhundra av van Goghs mest betydelsefulla verk, digitalt restaurerade. Tavlorna har skrivits ut i högsta fotokvalitet och har ljussatts med en särskild teknik. Syftet är att återge tavlorna enligt originalmålningarnas färg och ytsikt.</p>	<p>HÖGTFLYGANDE POLITIKERAMBITIONER</p> <p>GÄVLE Niclas Bornegrim, moderat politiker i Gävle, skrader inte orden när han går till val på ett löfte att avlägsna offentlig konst från kommunen. Bornegrim, som är ledamot i kultur- och fritidsnämnden, har enligt Arbetarbladet avlagt vallöftet att när han och hans parti vinner ska konstverket Priapos trädgård, vid infarten till Teknikparken i Gävle, plockas bort. Han menar att de fria tyglar som konstnärer ges vid offentliga uppdrag har gått för långt och att politikerna ska kunna ange en riktning åt konstnärerna, när de nu bistår med plats och pengar. Bornegrim själv tycker att exempelvis en stor bock vore ett mer tilltalande konstverk på den aktuella platsen. Som en extra twist på historien har det framkommit att Priapos trädgård inte alls är bekostat av Gävle kommun, utan av privata donationer.</p>	<p>AMAZON BÖRJAR SÄLJA KONST</p> <p>SEATTLE Art Daily meddelar att världslärande nätbokhandeln Amazon tar steget in på konstmarknaden. Redan för tretton år sedan initierade Amazon ett samarbete med Sotheby's, vilket då misslyckades. Nu satsar alltså företaget åter igen på konstmarknaden, denna gång genom att lansera sajten Amazon Art, med över 40 000 konstverk från mer än 150 gallerier. Prisspannet sträcker sig från några hundralappar upp till flera miljoner. Skeptikerna är dock många. Ekonomen Tyler Cowen förespår bland annat att Amazon kommer att ha sina största förtjänster i försäljning av posters och screentryck och knappast kommer att kunna bidra till att förändra konstbranschen.</p>
<p>KONSTNÄRER ANKLAGAS FÖR NATURTERRORISM</p> <p>REYKJAVIK I april tidigare i år kunde åskådare i Myvatn-regionen på Island betrakta ord i storformat, spraymålade direkt i naturen. Konstverket är skapat av de tyska konstnärerna Julius von Bismarck och Julian Charrière, och i juni visades bilder på det graffiti målade landskapet upp på Alexander Levy Gallery i Berlin. Verket har fått miljöskyddsverket på Island att slå bakut och konstnärerna anklagas nu för naturterrorism.</p>	<p>NATHALIE DJURBERG OCH HANS BERG PÅ LISSON GALLERY</p> <p>LONDON Välrenommerade Lisson Gallery meddelar att de kommer att representera svenska konstnärduon Nathalie Djurberg och Hans Berg. Lisson Gallerys chefskurator Greg Hilty beskriver hur de båda konstnärerna ständigt driver sitt konstnärskap framåt genom form, material och idéer. Hilty menar att deras samarbeten även reflekterar galleriets pågående arbete mot att stötta nästa generations framträdande internationella konstnärer. Lisson Gallery etablerades 1967 och har lyft ett flertal konceptuella konstnärskap, däribland Sol LeWitt, Richard Long, Anish Kapoor och Tony Cragg.</p>	<p>FINLAND VÄGRAR LÄMNA TILLBAKA KONSTVERK TILL IRAK</p> <p>HELSINGFORS Finlands Nationalmuseum har nekat en begäran från irakiska ambassaden att lämna tillbaka ett antal antika irakiska konstverk. Konstverken kom till institutionen</p>	<p>PROTESTER MOT KONSTBIENNAL I RYSSLAND</p> <p>SANKT PETERSBURG Konstbiennalen Manifesta hålls vartannat år i olika städer runt om i Europa. Nästa år har valet fallit på ryska Sankt Petersburg, vilket orsakat kraftig kritik härnvidat till Rysslands nyligen instiftade lagar mot homosexuella. Över tusen människor har enligt The Art Newspaper skrivit under en protestlista som kräver att biennalen flyttar till en stad som inte diskriminerar människor på grund av deras sexuella läggning. Protesten publicerades på sajten Change.org av den irländska kuratorn Noel Kelly, som senare också skickade över listan med påskrifter till Manifestas chef Hedwig Fijen.</p>

J - Z

»DRÖMMEN: BLI STENRIK PÅ DET JAG GÖR. BO I OLIKA VILLOR PÅ OLIKA SCHYSTA STÄLLEN I USA. OCH GÖRA EN GAUGIN – FLYTTA TILL TAHITI OCH BÖRJA MÅLA INFÖDINGSBRUDAR.«

FÖRSTA GÅNGEN JOHAN ZETTERQUIST, i egenskap av att vara konstnärer, förekommer i nationell media är det som »veckans span«, intervjuad av LINDA SKUGGE i Expressen Fredag. Konstnären är 27 år, har nyligen gått ut Valand och kommit tillbaka till Sverige efter ett år i New York där han vandrat mellan gallerister, men framför allt spelat biljard och druckit bärs. Han är aktuell med en vandringsutställning där han ställer ut papper maché-stenar inspirerade av Star Trek. Johan Zetterquist säger att han tycker att atombomber och bilar som exploderar är det snyggaste som finns och att »dekadens är oerhört snyggt.«

Ateljén han delar med sin partner, tillika bildkonstnären, LINDA TEDSDOTTER på Konstepidemin i Göteborg är oerhört dekadent. Konstepidemin är det gamla sjukhuset som inreddes till konstnärsateljéer i mitten av 1980-talet då den gamla arbetar-klassstadsdelen Haga tömdes på konstnärer till förmån för dyra bostadsrätter. Johan Zetterquist flyttade hit från Berlin 2006 tillsammans med sin dåvarande livskamrat fotografen ANNIKA VON HAUSSWOLFF. I Johan Zetterquists och LINDA TEDSDOTTERS ateljé möter föreställningen om ett stökigt tonårsrum konstnärskap och föräldraskap. Allsköns grejer ligger utslängda lite överallt på det gråa linoleumgolvet med ingrodda målarfläckar som ingen brytt sig om att torka upp. Ett par sandaler tillhörande Johan Zetterquists treårige son. Barnets plastspinosaurus ligger någon meter därifrån. Ett öppnat Novalucol-paket ligger bredvid datorn på soffbordet, omringat av tre välstutna fåtöljer. Högar med kläder. Odiskade tallrikar på den sjabbiga toaletten. Baginbox-vin som han senare kommer att bjuda mig på. Rött så klart, och i välfyllda uddaglas.

Johan Zetterquist säger att det är städat och bjuder mig till att sitta ner. Själv sitter han två fåtöljer bort och är tydlig med att det är min bandspelare och inte jag som ska flytta närmre honom om jag vill att hans röst ska höras tydligare. Som om han vill markera att han har integritet, fast han precis släppt in mig i sin konstnärsvärld.

Han tillhör den fjärde generationen av konstnärer i den värmländska släkten Zetterquist med framträdande musiker, modernistiska målare och textilkonstnärer som LARS ZETTERQUIST, JÉRÔME ZETTERQUIST, MÄRTA SWENSON, JÖRGEN ZETTERQUIST och NINA ZETTERQUIST i släkträdets.

Johan Zetterquist är varken stenrik, har villor i USA eller är en konstnär som målar så kallade »infödingsbrudar« på Tahiti. Han är en 45-årig trebarnsfar, skriven på en adress i centrala Göteborg men har ett hus utanför stan och är delägare i två hus i Värmland. Han undervisar på konsthögskolan som han en gång var elev vid och arbetar sedan ett drygt decennium med projektet *Proposals for Public Art* som kortfattat går att beskrivas som en rad förslag på offentlig konst som förmodligen aldrig kommer att genomföras. Än så länge är det två verk som har realiserats. Ett av dem var i teveprogrammet *Konstkuppen* där Johan Zetterquist tillsammans med LENA PHILIPSSON gav ut gratis bensin till snygga bilar i Tierp med avsikten att försköna staden.

– Verkligheten är svärfångad och flytande, ja rent utav icke existerande och jag är väldigt osäker om man kan kalla det som hände i Tierp för verklighet. Det var framförallt teve. Men jag har uppfört ett offentligt verk i Jönköping som heter *Proposal No. 17 Very Tall Parking House*. Det är en modell av det parkeringshus den står i och ser ut så som jag vill att parkeringshuset skulle se ut. Det är alltså ett offentligt verk som i sig är ett förslag på ett offentligt konstverk.

VAD JAG TYCKER ÄR SPÄNNANDE MED KONSTEPIDEMIN, ÄR ATT DET HÄR STÄLLET SKULLE KUNNA SES SOM ETT OFFENTLIGT KONSTVERK I SIG.

– Det är det ju, men jag kan vara besviken på Konstepidemin att det inte är flummigare. Att det inte är mer »här är vi helt egna«, att det inte tar mer avstånd från omvärlden. Jag kommer ihåg när jag bodde i Stockholm, det var ju bara en väldigt kort period, men vi hade det där, vad fan hette det... Roslagstulls sjukhus. Däruppe var vi hur många som helst, det var ett gytter, men det var en sådan där tidsgrej »att snart måste ni ut«. Och det finns här också. Det är väldiga krafter som vill åt Konstepidemin nu för tiden. När det startade var det ingen som ens var intresserad av Linné (central stadsdel i Göteborg) på det sättet som de är i dag. Nu är ju här en riktig dröm att få bygga halvhöga hus.

DET ÄR DET JAG TYCKER ÄR UNIKT. DET VAR I OCH FÖR SIG DRIVANDE KONSTNÄRER SOM DREV FRÅGAN, MEN KONSTEPIDEMIN FICK ÄNDÅ PLATS I STADSPLANERINGEN. VARFÖR TYCKER DU ATT DET ÄR VIKTIGT, OM DU NU GÖR DET, ATT DET SKA FINNAS ETT KONSTNÄRSKOLLEKTIVOMRÅDE I EN STAD? VARFÖR SKA MAN PLANERA IN DET?

– Ja, jag vet inte ens om jag tycker att det är viktigt. Jag läste CARL ABRAHAMSSONS artikel *God bless Christiania* på hans blogg häromdagen. Jag är mer inne på det, att det ska finnas ett område i varje större stad med folk som väljer att experimentera socialt, intellektuellt och arkitekтуellt.

Sådana ställen startas oftast i någon form av naivitet, men det som händer nu, jag är inte ens säker på att det är en dålig sak. Man snackar gentrifikation överallt och man minns hur fantastiskt det var förr.

Jag fick den där slutlukten av hur det var i Haga och på svartklubbarna som fanns då jag flyttade hit och gick på Valand 1988, men det var i stort sätt över när jag gick ut skolan några år senare.

Sedan var jag några månader i New York 1992 och nästan ett helt år 1994, och då fick jag se det sista av East Village och början av Brooklyn.

Det är väldigt plågsamt att gå i Haga i dag och det är väldigt plågsamt att gå i East Village när man vet vad det var. Men det finns ju också den andra sidan, det kan bli konstigt. Jag kommer ifrån Värmland, från Arvika, och där utanför finns det ett ställe som heter Gammelvala och där visar man upp hur det var förr.

ETT HEMBYGDSMUSEUM?

– Ja, och det händer någon gång under sommarhalvåret att man kan besöka smeden och kolmilan. Jag minns som barn att de hade stekt lök på hamburgarna, och det var det enda stället där jag hade ätit det. Jag vet inte om man hade stekt lök på hamburgarna förr i tiden.

SÅ VAD DU MENAR ÄR ATT MAN INTE SKA BEHÅLLA DET GAMLA FÖR SAKENS SKULL?

– Nej, jag säger att jag är osäker.

DU MENAR ATT ALLTING HAR SIN TID?

– Ja, gentrifikation är ju i spåret av någonting. Att tiden går. Någon form av utveckling.

MEN OM DU ÄR TVEKSAM TILL OM DET ÄR NÅGOT DÅLIGT MED GENTRIFIERING, VAD ÄR DET POSITIVA?

– Jag har väldigt svårt att se det positiva med gentrifieringen av till exempel Haga. I min intressesfär finns det inget kvar av det jag upplevde i Haga en gång i tiden när man kunde gå dit och folk där var som jag var.

Om vi säger så här, mina åsikter om gentrifikation är oftast att jag tycker illa om det. Men vad är det då hos mig som vill ha kvar det gamla? Vad är det i mig som tycker illa om att Mitte i Berlin har blivit vad det är? Jag blir misstänksam så fort jag ser mig själv som bevarande, som konservativ. Jag är väldigt rädd för det, för det är något med konservatismen

som är så motsägelsefullt och konstigt. Det är en omöjlighet. Att vilja bevara någonting är, när vi tittar på historien, lönlöst.

SÅ VAD ÄR DÅ DET POSITIVA MED GENTRIFIERING?

– Jag tror inte det är något positivt med det. Det är bara oundvikligt.

OM VI SÄTTER IN DIG I

STADSPERSPEKTIVET, VILKEN ÄR DIN ROLL SOM KONSTNÄR I STADEN, I VILKEN STAD DU ÄN BEFINNER DIG I?

– Jag försöker i hög utsträckning göra så att mina verk pendlar emellan att vara som ett snusligt meddelande på toaletten till en stor grandios överdådig offentlig utsmyckning. Jag försöker slå håll på den självgodas idén som folk har om samhället.

Nu kommer vi tillbaka till den här konstiga staden vi bor i. Som alla de som har idéer om »eventstaden« Göteborg. Och i Stockholm under de åren jag bodde där kändes det som om politikerna satt och lullade och sa »det finns inget mörker«. Men Amsterdam skulle man till exempel kunna se som en stad där man har erkänt att det finns ett mörker. Lustarna, viljorna att bli hög, viljorna att få utlösning. I Stockholm upplevde jag alltid det som så rent och att det skulle inte finnas något mörker.

INGET GULLIGULLANDE ALLTSÅ?

– Det finns ju gulliga saker i Amsterdam också, träskor och fan och hans moster, men samtidigt finns det delar av staden där man är lite skyggare för ljuset på något sätt. Och också i Berlin. Jag gjorde det där verket *Proposal No 12 A Monument Expressing Our European Gratitude Towards the United States of America for Hosting the Puritans* när jag bodde i Berlin för att det kändes opuritanskt på något sätt. Efter att ha spenderat väldigt mycket tid i USA var jag så glad att hitta Europa igen. Det finns kvaliteter i Europa som

»JAG FÖRSÖKER

BARA SLÅ

HÅL PÅ DEN

SJÄLVGODA IDÉN

SOM FOLK HAR

OM SAMHÄLLET«

man inte hittar i USA. I Berlin finns det en lag om att man kan ha öppet på sina krogar så länge det finns folk där, men i Amerika pratar man så mycket om den individuella friheten men det är så otroligt styrt allt sådant. Jag bodde i Kalifornien ett tag, där får man ju inte ens ha en krog öppen efter klockan två.

KAN DU BERÄTTA MER OM SJÄLVA VERKET.

– Jag jobbade ganska hårt på ett monument som skulle se ut på ett visst sätt. Jag hade alla möjliga löjliga idéer med pilgrimskläder som jag hade försökt abstrahera, riktig gallimatias faktiskt. Men jag valde till slut att göra ett typsnitt som i sin tur var baserat på en puritansk idé där jag gjorde så lite åverkan som möjligt på en kvadrat för att göra en läslig bokstav av kvadraten. Jag presenterade det som en väggmålning och vid något tillfälle som en fotoprint.

Men sedan blev jag inbjuden till Moss-biennalen. När jag vandrade i runt i centrum och hittade kanalen där färjorna går insåg jag att jag äntligen kunde ta *Proposal No. 12* från sin dåvarande textkontext till ett tillfälligt performativt monument. Initialt fanns det en massa kulor, men de där kulorna blev ju mindre vad tiden ledde. Till en början blev jag lovad att göra något väldigt stort så jag föreslog först något gigantiskt som skulle ha kostat cirka hundra miljoner. Sedan lyckades jag föreslå någonting som bara skulle gå på lite över en mille och det var att göra ett performativt monument i centrala Moss. Tanken var att jag skulle ha en bil och återskapa det där hoppet i *The Man With the Golden Gun* med James Bond, där bilen gör ett korkskruvshopp över en bro som är raserad. Idén var att skicka bilen över kanalen och så skulle det återupprepas en gång i veckan. Jag hade en stuntkille, jag hade alltihop. Bilen skulle vara ganska dyr. Dels för att jag ville att det skulle vara en sjuttiotalsbil och dels för att jag var tvungen att stötsäkra den

och så där. Det var där polletten föll ner, för det var första gången som jag gjorde ett verk utan att göra text av det verket. Det performativa monumentet är nu det som är *Proposal No. 12 A Monument Expressing Our European Gratitude Towards the United States of America for Hosting the Puritans*.

NU BLIR JAG LITE FÖRVIRRAD, BLEV DET HÄR FÖRSLAGET REALISERAT?

– Nej, det blev bara ett förslag, men om Moss hade hostat upp kosingen så hade det också hänt.

HUR KOMMER DET SIG ATT DU ÄR SÅ INTRESSERAD AV MÖRKER?

– Jag tror att det är ett hälsotecken att vara intresserad av mörker. Folk som är intresserade av enbart ljusa saker och glattig musik är de farligaste jävlarna som finns.

MEN VARFÖR ÄR JUST DU INTRESSERAD AV MÖRKER?

– Morsan dog när jag var liten bla bla bla.

OCH VARFÖR ÄR DET FARLIGT ATT INTE VARA INTRESSERAD AV MÖRKER?

– Det blir någon desperat över en person som inte betänker döden, som blir förvånad över ondskan i det här livet. Det är något naivt och potentiellt väldigt farligt.

HUR DÅ?

– Det är mycket fler våldtäkter på en dansbandsgala än på en rockgala.

SKULLE DU VILJA ATT NÅGOT AV DINA VERK NÅGON GÅNG REALISERADES PÅ RIKTIGT?

– Jag vill inte förhålla mig så torr och konceptuell. Om någon kommer och säger »att jag vill ha *Highway Island* här« [*Proposal No. 2* som är ett förslag på att bygga en motorvägskorsning på en öde ö] så tänker jag absolut göra det. Det blir så osexigt med »nej nej, det var bara en idé!«.

MEN HANDLAR DET Egentligen
OM EN MOTREKTION, ATT DU VILL
FÖRESLÅ IDÉER SOM FOLK INTE VILL
GENOMFÖRA?

– Nej, jag vill ju göra det hur som
haver. Det är flera av verken som åtmins-
tone jag anser belyser tabun i vissa
samhällen, som *Free LSD* till exempel.
Det är idéer som inte kommer att reali-
seras på grund av de värderingar som
samhällen har. Den offentliga konsten i
en demokrati är så förbaskat tråkig och
det är en tanke som jag alltid har burit
med mig.

DU SÄGER ATT DEN OFFENTLIGA
KONSTEN INTE FUNKAR I EN
DEMOKRATI, SAMTIDIGT SOM DU HAR
UNDERTECKNAT DEBATTARTIKLAR DÄR
DU VILL FÖRÄNDRA KONSTNÄRERS
VILLKOR. DÅ TROR DU ALLTSÅ PÅ DET
DEMOKRATISKA SYSTEMET?

– Jag har inget emot demokrati per
definition. Det är det gamla vanliga, det
minst dåliga vi har. Men den skendemo-
krati som vi har är väl det minst dåliga
kanske.

ÄR SVERIGE EN SKENDEMOKRATI?

– Sverige är en skendemokrati efter-
som vi som väljare aldrig får all nödvän-
dig information inför de val vi ställs inför
och för att de aggressiva valkampanjerna
fyllda av lögnar var fjärde år inte kan
betecknas som medbestämmande.

DET ÄR INTRESSANT, FÖR Å ENA SIDAN
SÄGER DU ATT DET ÄR SVÅRT ATT
GENOMFÖRA KONST I EN DEMOKRATI,
MEN Å ANDRA SIDAN HAR DU I TIDIGARE
INTERVJUER SAGT ATT BRA KONST GÖRS
I DIKTATURER. OM DU NU MENAR
ATT SVERIGE ÄR EN SKENDEMOKRATI
DÄR FOLK TROR ATT DE HAR MER
ATT SÄGA TILL OM ÄN VAD DE HAR I
VERKLIGHETEN SÅ BORDE DU TYCKA ATT
BRA KONST GÖRS I SVERIGE OCKSÅ.

– Det görs ingen vidare i skende-
mokratier heller. I den demokratiska
processen i en skendemokrati blir
fokuspunkter som den offentliga miljön

väldigt känslig för folk. Där får de också
sin illusion om inflytande bekräftad
genom att de får påverka att »det här
verket vill vi verkligen inte ha för det är
för anskrämligt«. Och sen »äh, vi fick
bort det där fruktansvärda konstverket
för demokratin fungerar!«.

VILKEN SLAGS BRA OFFENTLIG KONST
TYCKER DU GÖRS I EN DIKTATUR?

– I Turkmenistan finns den där leda-
ren som har gjort ett porträtt av sig själv
med guldansikte som roterar långsamt
och vänder sig mot solen under hela
dagen, det är jag mycket förtjust i. Och
så alla de gamla ryska monumenten är
helt fantastiska.

VAD ÄR DET SOM GÖR DEM
FANTASTISKA?

– Det är något underbart naivt. Det
finns ju även i Amerika, de där hjäl-
temodiga Vietnammonumenten. Och
SADDAM HUSSEINS monument med två
händer som håller upp två svärd över
en motorväg. Händerna är intill minsta
fingeravtryck kopior av Saddams händer
och svärderna är gjorda av nedsmälta
iranska vapen från Irak-Iran-kriget. Det
är som att göra en konsert och bara slå
på de stora pukorna.

SÅ I SKENDEMOKRATIER SKAPAS DET
INTE LIKA BRA KONST SOM MAN SKULLE
KUNNA GÖRA, MEN I DIKTATURER GÖRS
DET?

– Ja, exakt för det finns inga proces-
ser i en diktatur, det är bara att gå
tjongbom.

DÄR KAN MAN GENOMFÖRA ALLA
OFFENTLIGA FANTASIKONSTVERK...

– Ja, som behagar diktatorn. Jag
menar också att det finns en otrolig
skönhet i till exempel ALBERT SPEERS
Lichtdome, the Cathedral of Light, som
han gjorde på Reichsparteitag – det
nationalsocialistiska tyska arbetarepar-
tiets partidag – i Nürnberg 1936. Han
hävdade själv med bestämdhet att det
var det vackraste han hade gjort.

MAN KAN JU OCKSÅ TÄNKA PÅ SAMMA
SAK MED VLADIMIR PUTIN. ATT HAN
FLUGIT MED TRANOR, BROTTATS MED
BJÖRNAR OCH SÅ VIDARE. DET KAN JU
SES SOM EN ENDA LÅNG OFFENTLIG
PERFORMANCE.

– Precis, vilket också är ganska
intressant med tanke på hur sagolikt
gay han ser ut när han gör det, nu när
han har blivit så otroligt antigay. Det
blir något så himla motsägelsefullt.
Det är inte många män i den positionen
som väljer att visa upp sig så, sen blir
det ju extra intressant med den där
barbröstade, kåktränade kroppen som
han har.

DET ÄR LITE AV ETT TOM OF
FINLAND-UTTRYCK.

– Ja, det finns något väldigt Tom of
Finland över det.

HUR SOM HELST, DU VILL ATT KONST
OCH KONSTNÄRER SKA HA EN STÖRRE
PLATS I SAMHÄLLET.

– Det kan låta så jävla patetiskt
när man pratar om vad en konstnär gör
och är. Men det finns åtminstone en
benägenhet i konst som jag uppskattar
att ta sig an problem på, ett ödmjukare
eller respektlösare sätt, beroende på
vad som behövs, ifrån en multipel
vinklar än vad man ser i en vanlig
vardagsdebatt. Jag kan inte konkreti-
sera det just nu, men det slog mig nu
när vi pratade att det skulle kunna
vara den nya upplysningen ifrån där
vetenskapens idéer började sippra ut
i samhället på 1700-talet. Förstår du
hur jag menar? Där BENJAMIN FRANKLIN
står och får statisk elektricitet ifrån
den där nyckeln på draken och på
något sätt slår hål på den sista vidske-
pelsen att det är guds straff att åskan
slår ner och Upplysningen börjar ske.
Nu kanske det är dags att tänka som
konstnärer där man i stället för att gå
runt och känna att man har en åsikt
om någonting inser att man egentligen
inte har så många åsikter som man
tror.

ULLA ZIMMERMAN DÅ OCH NU 19.10 - 12.1

BORÅS KONSTMUSEUM
©Erik Hårdstedt, porträtt av Ulla Zimmerman

**ateljé, galleri, utställning,
transport, kameror...**

**förmånliga försäkringar för
medlemmar i KRO och KIF**

Danderydsgatan 14
114 26 Stockholm
tel 08 440 54 40
fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

Varje droppe färg i avloppet är en droppe för mycket

www.kappala.se

Kadmium är en giftig tungmetall som finns i vissa konstnärsfärger (olja-, akvarell- och akrylfärg).

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

LULEÅ KOMMUN

Luleå växer

Vi är snart 75 000 Luleåbor och vi bygger för att kunna bli 10 000 fler. För att möta utvecklingen pågår och planeras 100-tals stora och små byggprojekt. Luleå bygger för framtiden och har konstnärliga gestaltningsuppdrag på gång. Vill du vara delaktig – håll dig uppdaterad och läs mer på www.lulea.se och www.kulturenshus.com/konsthallen

Luleå har också en konsthall i Kulturens hus. För aktuellt utställningsprogram se www.kulturenshus.com/konsthallen

KONSTHALLEN

KULTURENS HUS
NORRA HAMN • LULEÅ

SÅ DET SKULLE VARA SJÄLVA
UPPLYSNINGEN?

– Upplysningen skulle vara att göra folk lite ödmjukare. Att få folk att förstå att det finns en massa olika sätt att närma sig ett problem.

DU ÄR ALLTSÅ INTRESSERAD AV EN
GRÄNSLÖSHET SOM BIDRAR TILL EN
TANKEMÄSSIG UTVECKLING. VILL DU ATT
FOLK SKA BLI MER GRÄNSLÖSA?

– Gladeligen.

PÅ VILKET SÄTT SKULLE DET GYNNA
VÄRLDEN?

– För att alla folks konstiga idéer om gränsdragningar för sig själva, och framför allt folks idéer om vilka gränser andra människor ska ha, är de största självdödarna vi har. Det känns som om samhället arbetar för att sätta upp gränser för människor hela tiden.

Det är bara att se hur vi är begränsade av den ekonomiska konjunkturen vilket egentligen bara är bullshit. Att »oj nu har vi lånat ut för mycket pengar nu måste vi...«, medan jag menar, att låna ut pengar till folk också är att begränsa den människan till ett leverne där han måste dra in si eller så mycket pengar på ett lönejobb. Men jag pratar om alla begränsningar som folk har. Vad de vill uppleva, vem de ligger med och så vidare.

HAR DU NÅGRA GRÄNSER?

– Jag gillar inte romantiska komedier.

HAR DET HÄNT ATT DU I DITT
ARBETE NÅGON GÅNG, ÄVEN OM
DU SJÄLV INTE HAR NÅGRA ANDRA
GRÄNSER ÄN ATT DU INTE GILLAR
ROMANTISKA KOMEDIER, VALT ATT
INTE GÅ ÖVER GRÄNSER PÅ GRUND AV
SÄKERHETSSKÅL, ANDRA MÄNNISKORS
GRÄNSER, EMOTIONELLA SKÅL ELLER
FÖR ATT INTE SÅRA NÅGON?

– Nej, och det får mig att uppleva mig själv som lite tråkig.

SÅ TILL EXEMPEL I HÖST DÅ DU SKA
ÅKA TILL BEIJING FÖR ATT DELTA I ETT
KONSTPROJEKT. LÅT SÄGA ATT DINA
KINESISKA KOLLEGOR KOMMER PÅ
EN IDÉ DÄR NI RISKERAR ATT HAMNA I
FÄNGELSE. OM DU TROR PÅ PROJEKTET,
KOMMER DU ATT VARA MED OCH
REALISERA VERKET? HAR DU NÅGRA
SÅDANA GRÄNSER?

– Inte per se, det har jag inte, men det är praktikaliteter som är jobbiga när man är trebarnsfar. Det finns inga lagar, utan den huvudsakliga regeln är att »åk inte fast« och den kommer jag följa där med. Jag tänker inte stå och göra helikoptern i något heligt rum och sedan låta mig bli gripen för att det är en del av verket.

HAR DU NÅGON GÅNG VARIT UTANFÖR
SFÄREN AV OFFENTLIG KONST? OM
MAN BORTSER FRÅN DEN EVENTUELLA
HJÄRNTVÄTT SOM JAG ANTAR ATT
DU FICK MED DIG HEMIFRÅN I OCH
MED ATT DU KOMMER FRÅN EN
KONSTNÄRSFAMILJ.

– Ja, jag kommer ifrån en familj där alla utom jag är modernister, ganska hardcore och bestämda om de modernistiska idealen. Allihop såg varje verk som en egen ö där man kunde läsa in kvaliteterna i hur det var gjort.

SÅ DET BLEV EN MOTREAKTION FRÅN
DIN SIDA?

– Ja, på något plan. Hela min utbildning som konstnär var att ta bort den information jag hade, men också den information jag fick under de tidiga utbildningsåren. Man var ju utbildad av en massa modernister ända fram till när jag kom till Valand och träffade ERNST [BILLGREN] som flaxade runt i korridorerna emellanåt. Jag förstod aldrig riktigt vad han gjorde där, men man fick en helt annan kick av vad man såg de där åren. Det som hände då, när man såg sin första RICHARD PRINCE, det var så jävla maxat.

VAD SKULLE DU SÄGA SJÄLV VAR DITT
FÖRSTA KONSTVERK?

– **Min farsa** JÖRGEN ZETTERQUIST
gillade väldigt mycket att teckna av mig. Jag visste att chansen att jag skulle bli avtecknad skulle bli mycket större om jag tog med mig en katt så jag suger tag i katten Jonas och lägger mig på soffan och planerar att sova räv där tills farsan har tecknat av mig. Jag somnade omedelbums och det gjorde katten med. Farsan kom mycket riktigt och tecknade av mig och det anser jag var mitt första riktiga konstverk. Det var min plan och det funkade perfekt.

HUR GAMMAL VAR DU DÅ?

– Sju kanske ...

DIN KONST I DAG. JAG FÖRSTÅR ATT DU
VILL VIDGA MÄNNISKORS VYER OCH
SÄTT ATT SE PÅ VÄRLDEN, MEN VAD ÄR
EGENTLIGEN GREJEN MED ATT KOMMA
MED EN MASSA FÖRSLAG SOM INTE GÅR
ATT GENOMFÖRA.

– Jag kan på ett plan tycka att det finns en övervikt när man pratar om omöjligheten i mina förslag.

MEN ATT BORRA ETT HÅL GENOM
MÅNEN, SOM I DITT *PROPOSAL NO. 14*
HOLE THROUGH THE MOON, ÄR JU
UPPENBARLIGEN OMÖJLIGT.

– Det är ingen omöjlighet, det är bara att vi dör om det händer, men det går ju att göra det.

TROR DU DET FINNS TEKNIK FÖR DET?

– Om inte annat hittar vi på en teknik, men motivationen finns inte, det är mest det. USA hade ju en plan att spränga månen under kalla kriget för att visa ryssarna hur bra de var, men kom på att det kanske inte var en bra idé. Gudarna ska veta att jag har försökt att lägga av med de här förslagen, men de pockar på hela tiden.

TEXT: NANA HÅKANSSON
FOTO: ANNIKA VON HAUSSWOLFF

ÖVERBLIVENHETENS GALLERI

Låt konsten välla ut över museibyggnader, galleritrösklar och samlingar. Låt konsten vara mer än Kleenex-askar med Mondrian-mönster. Låt den vara öppen för alla, oavsett yrke, inkomst eller status. Det är en ödmjuk önskan från en femåring som inte längre finns.

I MITTENRUMMET MELLAN det långsmala köket och vardagsrummets öppning hängde det, när jag var liten, en murrig tavla föreställande en sned basker med en farbror inunder vars gråa ansikte hade långa, utsmetade drag. Baskern bar en säregen färg, skimrande av råolja, och farbroderns gröna skjorta smälte helt in i den mörka bakgrunden, endast de brandgula strecken som utgjorde skjortans storrutiga mönster fick definiera kroppens egentliga konturer, och förresten var det inte alls en farbror utan min gammelfarmor.

Intill en klippudde i Nynäshamn bodde hon, farbrorfarmor, som jag bara sett på tavla. Granne med havet, i en träkåk som rests med ett engagemang och ett sinne för detaljer som inte hinns med i dag och så generöst tilltaget att gäster kunde tas in under långa perioder. Familj och släkt förstås, men också konstnärer på besök fick plats.

Det var då.

Allt som finns kvar av alla de där människorna och dagarna, kvällarna de delade med varandra är de många oramade taveldukar som blivit kvar, lämnade. Gåvor i olja, där varje synligt penseldrag vittnar om ett ögonblick som en gång varit ett nu. Stelnade minnen av sommaren 1938 kanske. Eller 1947.

Nu hänger de på sned på åttonde våningen i ett höghus i Axelsberg. Det är ett överblivenhetens galleri. Utan vare sig kurator, katalog eller koll. Konst utan namn, utan faktiskt monetärt värde, därför att av de få människor som ser konsten är det ingen som vet och ingen som bryr sig.

Kanske skulle det kunna kallas för slöseri med fina verk. Kanske är det ett upphaussande av fula.

Som barn trodde jag länge att detta var såsom konst var, namnlöst, prislöst och helt utan fälld dom: ett par kvinnobröst uppbyggda av runda lila och brungröna skärvor, något som hängde med en självklarhet bakom vardagsrumssoffan, för att det alltid gjort just det, och som var mer fascinerande att kika på än det teven visade – en naken Patrick Swayze som min faster viftade bort med orden. »Det där är bara en pitt och inte så spännande som män ofta vill föreställa sig«.

Tavlan med brösten bland de stora monsterabländen däremot, den gick från golv till tak och bildade en väldig kvadratisk ruta som hade förmågan att veckla upp sig än mer än duken spände, ju längre man tittade på den. Den gick att försvinna in i.

Först långt senare förstod jag att konst hade värden i andra former än just det som kvarlämningar från andra människor i andra tider. Det fanns prislappar. Det fanns ett kulturellt värde som kunde beskrivas i ord av folk som visste att just beskriva detta i ord och vars vikt ordnades in över enskilda människors stunder av privat betagenhet. Det fanns kunskap, medvetenhet, historia, sammanhang, ett eget språk. Det existerade ett tydligt system kring allt detta.

Jag har fortfarande svårt att förhålla mig till den insikten. Ja, alltså, i viss mån till verkligheten. Jag känner mig banal och naiv när jag märker min ovilja att greppa det, som en trulig femåring som vänder bort ansiktet och vägrar delta.

Kanske är det just för att behålla min barndoms

bild av vad en tavla är. Utan pris, utan marknad, utan skolor, utan förkunskap och namnkunnig förståelse. För med allt detta hade tavlorna från träkåken i Nynäs etiketterats och värderats på ett sätt som inte stämt överens med mitt. När jag begrep det, begrep jag också vilken lyx det varit att inte förstå. Att växa upp i ett hem utan några större utsvävningar vad gäller de materiella ting som min pappa lastbilsåkaren kunnat uppbbringa, men att i alla fall fått ha konsten som en självklarhet med ett eget egenvärde. Obrydda kvinnor med rundade hålfötter, skeva stilleben av frukt i mosiga färger, en sjuk liten gammelfarbror på åtta år i en barnsäng och en gammelfarmor bakom, bortvänd i basker. Utan att låta omvärldens statusmarkeringar och värderingssystem tumma på dem.

Oviljan att inrätta min mentala inställning efter den existerande verkligheten gör att jag egentligen borde välkomna ett nedbrytande av detta system som värderar och styr. Tycka att teknikens framsteg, som gör oss alla till potentiella fotokonstnärer (av dagens lunch och dyligt), helt är av godo. Hålla med när skribenter i Dagens Nyheters kulturdel hävdar att post-it-lappar uppsatta på ett fönster av en uttråkad kontorsanställd är konst värt att försvara.

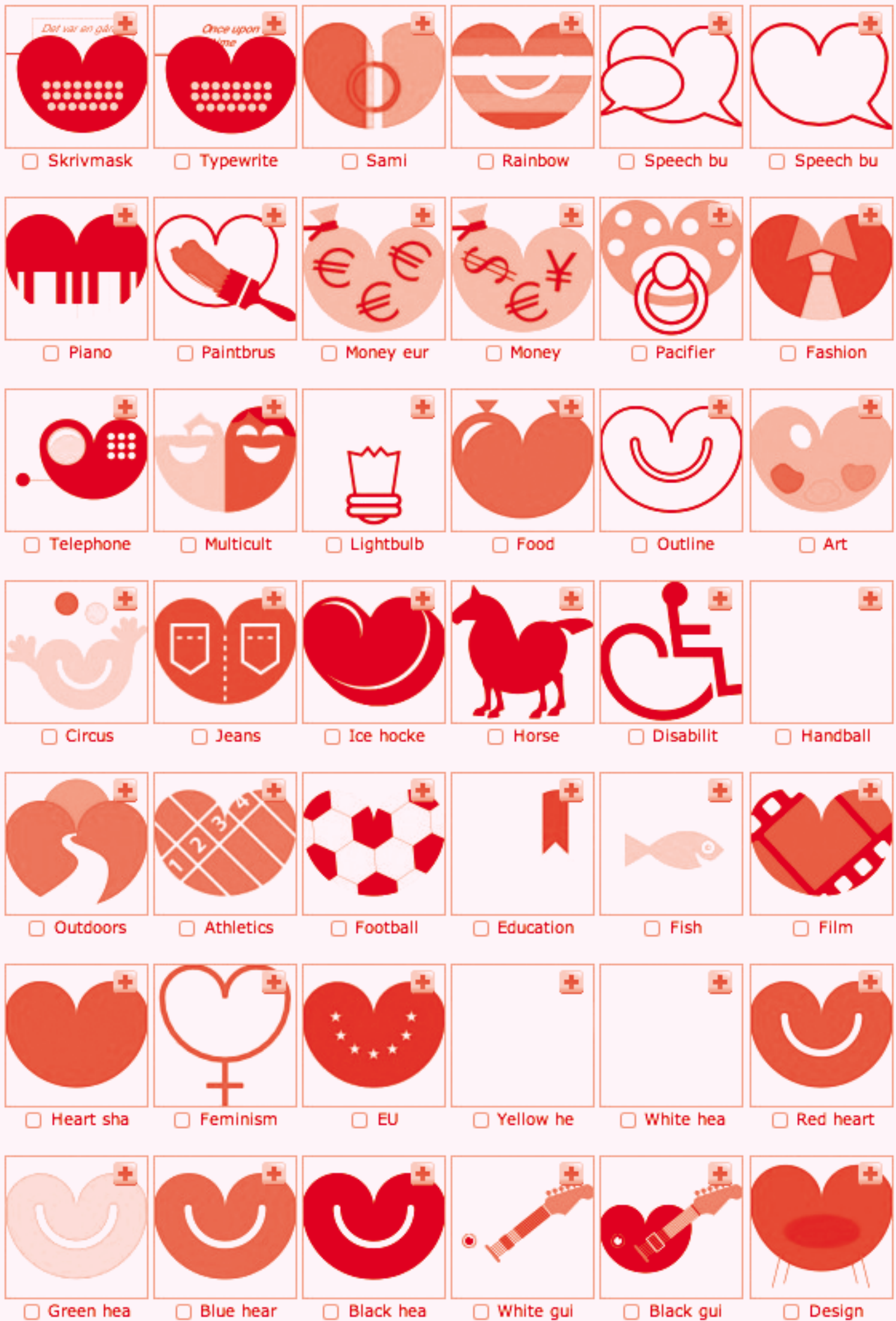
Det gör jag inte. Jag tror att ens ansats och tiden man lägger ner i ett kreativt uttryck är av högsta vikt. Men inte heller håller jag med de som vill mäta nya konstuttryck med ord som »verkshöjd« och rama in dem i existerande måttenheter och transaktionsmodeller, godkänna eller fördöma. Därför att andra värden missas då.

Om jag fick önska helt fritt, vore konstbegreppet mer än verk på museum eller i privata samlingar, mer än Ikeas massproduktioner av tre sterila stenar bredvid varandra eller Kleenex-askar med Mondrian-mönster för alla oss övriga, mer än god smak, mer än offentliga rum som knuffar ut konstverk till förmån för finansierande företagsbudskap.

Jag skulle vilja se konst välla ut över museibyggnader och galleritrosklar, rinna över in i det kreativa som vi tillsammans försöker upprätthålla inom oss, utanför oss, hemma i köket, lite varstans. Något man själv ödmjukt skapade, samlade, tittade på eller delade med andra. Konst man hittat, konst man köpt, konst man fått, konst man gjort. Kurerat av en själv. Värderat av en själv. En daglig uppmuntran till aktiv konstupplevelse, oavsett yrke, inkomst eller status. Konst för vem som helst. Inte för att man har någon speciell titel eller äger ett visst mandat, utan för att detta är en del av vad det är att vara människa.

Men så inser jag att det är en önskan från en femåring jag känt, som inte längre sitter uppkrupen i den där nedsuttna fåtöljen högst upp i ett brunt höghus i en sliten stockholmsförort där solen är på väg ner, och som inte längre lutar sig in i en trygg tavla med nakna tanter under massiva blad. Det är en önskan från en femåring som inte längre finns. Inte i en tavla, inte någonstans.

MAJA BREDBERG
KULTURSKRIBENT OCH JOURNALIST

SLAGET OM UMEÅ

PÅ RÅDHUSTORGET I UMEÅ står Glashuset, som Umeå 2014-kommittén har byggt som en plats för Umeås kulturaktörer att använda som till exempel galleri, konsertlokal eller teater. Det är en sval sensommar-dag och Glashuset är låst. Men den blå korvkiosken mittemot är öppen. Tittar man noga kan man se pressutklipp uppsatta på väggen. Just den här korvkiosken och mannen som har den, Helmer Holm, var förra året föremål för en konflikt om vad och vem som får vara en del av det offentliga rummet i Umeå.

När Umeå kommun 2008 fick idén om att göra alla korvkiosker enhetliga ansökte Helmer om dispens, men fick avslag. Han kunde inte arbeta i den typen av kiosk som kommunen föreslog. Med Helmers nack- och ryggproblem var den för dragig, öppen och kall. Den var inte designad för hans behov, utan av estetiska skäl. Konstnären Johannes Samuelsson, uppväxt i Umeå, engagerade sig i Helmers kamp, vilket senare skulle komma utvecklas till konstprojektet Korvkriget.

– Det handlar om ett nytt sätt att se på det offentliga rummet. Man gör staden till en tävlingsaktör och vill vara attraktiv för en kreativ medelklass. Man tänker sig att en snygg och enhetligt utformad stad ska locka människor. Korvvagnarna passade inte in i det, berättar Johannes Samuelsson.

Med stöd av en folklig opinion fick Helmer dispens för sin blåa vagn. Och där står den, mitt på torget, som en parentes i den stadsomvandling som Umeå genomgår. Överallt omkring rivs och byggs det. Lyftkranar tornar upp sig mot himlen, varav många tillhör Balticgruppen, en stor lokal fastighetsägare och Umeå 2014:s huvudpartner. Hotell, gallerior, badhus och ett kulturhus, kallat Kulturväven, ska byggas.

Alla satsar för att bli klara till kulturhuvudstadsåret nästa år, som kommunen hoppas ska vända Europas blickar mot Umeå. Överallt syns Umeå 2014:s röda symbol, som ska föreställa ett hjärta, men som också påminner lite om en clownmun.

VILL VARA EUROPAS BULTANDE HJÄRTA

Snett bakom Helmers vagn och Glashuset ligger rådhuset, där Umeå 2014-teamet har sitt kontor. Här sätts det officiella programmet, här görs marknadsföring och här bestäms vilka som får bidrag, kallat Kulturskjutsen, en typ av startbidrag som högst kan vara 20014 kronor. Större bidrag delas ut av kulturhuvudstadsutskottet. Umeå kommun arrangerar inga egna evenemang under kulturhuvudstadsåret, utan försöker att uppmuntra befintliga eller nya kulturutövare att vara en del av programmet. Även omkringliggande städer som Skellefteå, Piteå, Sundsvall och Örnsköldsvik har engagerat sig i kulturhuvudstadsåret, i hopp om att strålglassen ska falla på hela regionen.

Kulturhuvudstadsåret är indelat i åtta perioder, efter de samiska årstiderna. Det samiska har en framträdande roll, med teaterföreställningar, utställningar och ett stort danssamarbete mellan samiska och kinesiska dansare. Det övriga programmet har stor bredd, med den nya musikfestivalen U x U, körevenemang, en utställning om Umeås hardcorescen, konserter på Norrlandsoperan och en bokmessa för unga författare, för att nämna några exempel.

Processen med att ansöka om att bli EU:s kulturhuvudstad började redan 2005. Beskedet om att Umeå tillsammans med Riga skulle få äran nästan år kom 2009. En besvikelse för Umeås politiker blev

dock att staden inte fick lika mycket statligt stöd som Stockholm, när huvudstaden hade samma titel 1998. Det blev bara 80 miljoner. Vissa menar att det handlar om att staten inte prioriterar norra Sverige, men det kan också ses som en direkt följd av Alliansens regionalisering av kulturpolitiken. Med andra ord: Ni får klara er själva!

Umeå lät sig dock inte nedslås, utan fortsatte med projektet som över huvud taget kännetecknas av ett självförtroende som inte känns igen hos andra svenska städer av samma storlek.

När Umeå ansökte om att få bli kulturhuvudstad var det framförallt medskapande och »open source« som betonades i ansökan, döpt till *Nyfikenhet och passion – medskapandets konst*. Umeås rika kulturliv presenterades, men även Umeå kommuns långsiktiga plan för att utveckla staden, »som vore det ett konstverk med omsorg om detaljer och helhet och med all den ambition och uppfinningsrikedom som ett konstverk kräver.« Staden vill inte vara en stad i Europas periferi, utan en del av dess bultande hjärta. Ett nyckelord i den förändringen är kulturdriven tillväxt. Umeå presenterar sig här som den ursprungliga kulturstaden, och skriver att de började arbeta med »urban creativity« långt innan ordet blev stort på den internationella arenan.

Marie-Louise Rönnmark är socialdemokratiskt kommunalråd, ordförande för kulturhuvudstadsutskottet och en av de drivande krafterna till att ansökan över huvud taget kom till. Hon vill betona långsiktigheten i kommunens satsning på kultur när jag besöker henne på Umeå 2014:s kontor.

– Vi satsar 70 procent mer på kultur än vad andra kommuner i Sverige gör, och har gjort det i årtionden.

»Vi satsar 70 procent mer på kultur än vad andra kommuner i Sverige gör«

Det är kultur som driver både utveckling av samhällen och tillväxten, säger Marie-Louise Rönnmark.

Rönnmark kopplar själv ihop satsningen på kultur och kulturhuvudstadsåret med den stadsutveckling som Umeå genomgår.

–Det här är inte någon tillfällig sak, och jag hoppas att Umeå ska fortsätta att vara en stad där man trivs och utvecklas. Om man tittar runt här där det byggs och stuvas om, så ser man en stadsutveckling som heter duga. Det är så mycket mer än kultur och konstarterna. Det är också ett sätt att utveckla ett samhälle, berättar Marie-Louise Rönnmark.

PÅ EUROPATURNÉ MED ISHOTELLET

Umeå har en saftig tillväxtplan. Till 2050 vill kommunen att antalet invånare ska öka till 200 000, från runt 117 000 idag, enligt det nya tillväxtmålet som kom 2008. För att det ska ske måste Umeå vara attraktivt, inte bara för de som bor i Västerbotten och Norrland, utan för hela Sverige och Europa. Under hösten 2013 genomför kommunen en stor turné i sju europeiska storstäder, där man marknadsför sig tillsammans med VisitSweden och ishotellet i Jukkasjärvi. Något som har kritiserats i lokaltidningarna för att det är för kostsamt. Men det är tydligt att Umeå kommun anser att kultur och kulturhuvudstadsåret har en viktig roll att framställa Umeå som en attraktiv plats att leva på. Umeå vill framstå som kreativt, ungt och nyskapande. Kulturen ska syresätta staden och ge upphov till innovationer på lång sikt. Kulturen har så många uppgifter, att man nästan börja undra var kulturen ska få sitt syre ifrån.

Ett av de mer kostsamma inslag som kom in relativt sent i processen, och som inte nämns i ansökan, är byggandet av det nya kulturhuset. Det har fått namnet Kulturväven och började byggas 2011. Längs med älven, nära nya Bildmuseet och Konstnärligt campus,

där Umeås konst-, arkitektur- och designhögskolor som hör till Umeå universitet har sina nya lokaler. Det är en del av konceptet *Staden mellan broarna*, som går ut på att »öppna upp staden utåt«, och förskjuta Umeå centrum något ner mot älven. Kulturväven är en gigantisk satsning som beräknas kosta runt 700 miljoner kronor. Det är ett samarbete mellan Umeå kommun och Balticgruppen, som äger halva var genom ett gemensamt bolag.

Huset, som beräknas bli klart i november 2014, består av två huskroppar, är 25 000 kvadratmeter stort och ritades av det norska arkitektkontoret Snøhetta, tidigare känd för det nya operahuset i Oslo.

Det är ett annorlunda koncept för ett kulturhus, eftersom de högst belägna våningarna på plan 5–13, runt 9000 kvadratmeter, disponeras av Balticgruppen, som planerar för ett lyxigt hotell, kallat U&ME. Här planeras också shoppingdelar, ett utomhustorg och plats för restaurang och café. Huset är sammanbyggt med Balticgruppens andra stora hotellsatsning, renoveringen av Stora hotellet i Umeå.

Resten av huset, 15 000 kvadratmeter i huskroppen ner mot älven, ska vara till för kulturen och disponeras av kommunen. Hit ska stadsbiblioteket, som i dag ligger vid Rådhusplanaden i centrum, flyttas och uppta 6000 kvadratmeter. Andra verksamheter i huset, även om det inte verkar vara helt spikat än, är en ny konsthall, ett kvinnohistoriskt museum, en blackbox med stor scen, digitala-, mat- och formverkstäder, projektor- och musikrum och filmsalar. Förutom den nya konsthallen med ett tiotal utställningar per år planeras även för en gästateljé och ett konstpedagogiskt laboratorium. Samtliga dessa kommer att drivas av konstenheten på Umeå kommun.

Marie-Louise Rönnmark betonar att kommunens ansvar och Balticgruppens inflytande är strikt

åtskilda, när jag frågar om hur de resonerar kring deras olika intressen. Men frågan är ändå hur detta kommer att gå till, då konceptet Kulturväven syftar till att »väva« med flexibilitet, öppna ytor och att de olika verksamheterna ska samarbeta. Balticgruppen har hand om alla kommersiella verksamheter, även de caféer och restauranger som finns på kommunens fyra plan. Entréerna från kulturhuset till de båda hotellen finns också på kommunens plan.

Tanken är att fria kulturutövare ska få ta del av lokalerna i huset, men det är ännu inte klart hur hyressättningen kommer att se ut. Det oroar många, som undrar på vilket sätt det nya huset kommer att komma kulturlivet till gagn. Och frågan är vem det nya kulturhuset är till för. Eller vem det ska imponera på.

–Tänk dig att du kommer till Kulturväven som turist, eller som forskare, eller vad du nu är. Du kommer till ditt hotellrum och ska gå på det där mötet som du är där för, men du äter inte frukost på hotellet utan på Kulturväven. Och så pågår det kanske en teaterföreställning eller något annat kulturevenemang där, föreställer sig Marie-Louise Rönnmark.

Byggandet av Kulturväven har omgärdats av konflikter, framförallt när det gäller flytten av stadsbiblioteket, som är tänkt att vara själva hjärtat i kulturhuset. Många har protesterat, och demonstrationer har genomförts, initierade av uppöppet *Flytta inte stadsbiblioteket!*. Det som framförallt har rört upp känslor är att den befintliga placeringen som stadsbiblioteket har gör att det är en populär mötesplats för många. Det ligger mitt i centrum och bredvid många busshållplatser, vilket gör att många som rör sig i kvarteret går in där på vintern när det är kallt. Dessutom har det visat sig att de nya bibliotekslokalerna i Kulturväven är mindre än de befintliga, vilket skapar frågetecken kring vems behov som flytten fyller.

Plan fem i Kulturväven har också omgärdats av

»Det är kultur som driver både utveckling och tillväxt«

konflikter, då det först skulle disponeras av kommunen, men nu ska användas av Balticgruppen efter att de gjorde anspråk på planet. Detta innebar att det stora Kvinnohistoriska museet som skulle finnas där fick flytta ner till plan fyra. Balettakademin i Umeå hade också lovats lokaler där, men fick nöja sig med få sina befintliga lokaler renoverade, som tröstpris av kommunen.

När verksamheten i Scharinska villan, sedan länge ett nav i Umeås musikscen och mest känd som hjärtat i hardcorescenen på 1990-talet, i mars 2012 fick besked om att den skulle vräkas började det koka i staden. Ett upprop mot beslutet skrevs under av flera hundra musiker, däribland Dennis Lyxzén från musikgruppen Refused, som till och med var med på bild i Umeå 2014:s ansökan till EU. Artisterna hotade att bojkotta Umeå 2014 om beslutet inte revs upp och skrev: »Allt sedan Umeå gick med i racet om att bli Kulturhuvudstad 2014 har dock skeptiska röster hörts, röster som tvivlar på att den alternativa rock- och popscenen kommer att få sitt rättmätiga utrymme i detta projekt. Nu har de allra värsta farhågorna besannats. Det framstår tydligt att Scharinska villan inte har funnits med i planerna för Kulturhuvudstad 2014. Hur är det möjligt?»

Kommunen fick till slut ge med sig och beslutade sig för att inte sälja villan. Den nuvarande verksamheten på Scharinska villan får nya lokaler i Vasaskolan. Men det höjde inte direkt Umeå 2014:s popularitet bland kulturutövarna.

UTOPIA OCH VERKLIGHETEN

Kulturväven beskrivs som ett landmärke för Umeå. Att det är stjärnarkitekterna på Snøhetta som har hittat på konceptet är uppenbarligen upphetsande för både kommunpolitiker och Balticgruppen. Johanna Gullberg, som är arkitekt och adjunkt vid Umeå arkitekt högskola, är kritisk till processen att man bygger

ett kulturhus som landmärke, och menar att det är ett typiskt »brandingprojekt«.

–Snøhetta har skapat en form som kommunen har köpt in. Vad som sedan ska finnas i den kommer efter, vilket har skapat mycket debatt. Arbetssättet känns lite gammalmodigt, även om det används på många andra platser också. Men arkitekturen blir sämre när de som ska använda huset måste anpassa sig till formen, menar Johanna Gullberg.

–Turerna kring det som byggs inför, till och under kulturhuvudstadsåret kännetecknas av snabba byggprocesser, berättar Johanna Gullberg. Att man har ett år då allt ska hända ger många projekt en skjuts. Till exempel det nya badhuset som kommunen ska bygga mitt i staden, samt den stora gallerian Utopia, som byggs av Balticgruppen, även om de inte är direkt kopplade till kulturhuvudstadsåret.

Även byggandet av det nya Konstnärligt campus, där Bildmuseet finns, skedde som ett samarbete mellan Balticgruppen och Umeå kommun. På campusområdet ligger även Balticgruppens kontor. Johanna Gullberg menar att det finns en tendens att kommunen får mindre att säga till om hur staden planeras och byggs, när arkitektkontoren och fastighetsbolagen tar större plats i stadsutvecklingen.

Kulturväven ska användas av Umeåborna, men kanske framförallt imponera på de som besöker Umeå, tillfälligt eller för en längre period. Johanna Gullberg tror att de nya satsningarna delvis syftar till att få studenterna och forskarna på Umeå universitet att stanna kvar, samt att få de turister som besöker staden att bli lockade att flytta till Umeå.

–Det är kanske cyniskt av mig, men det är snarare för att locka dem, än att kommunen vill förbättra för dem som redan bor i Umeå. Här finns redan många kulturlokaler, menar Johanna Gullberg.

Lite öster om centrum ligger Verkligheten, ett konstnärsdrivet galleri för samtida konst som

öppnade 2001. Galleriet är en av de konstaktörer som har fått stöd för ett projekt av Umeå kommun, som en del av kulturhuvudstadsåret. Verkligheten har fått 1,3 miljoner i stöd, som går till konstfestivalen *Survival Kit* som kommer att anordnas i september–oktober 2014, samt till workshops under 2013 och 2014. *Survival Kit* är en månadslång festival där ett trettiotal konstnärer från Umeå, Sverige, Lettland och resten av världen kommer att delta. Idén kommer från Riga, där konstnärer efter finanskrisen 2008 behövde fundera över sätt att överleva, utanför institutionerna, i krisen. Därför startades festivalen upp 2009, vilket senare ledde till ett samarbete mellan Verkligheten och *Survival Kit* i Riga. Alexander Svartvatten är konstnär och projektledare för *Survival Kit*. Han berättar att Umeå kommun har stöttat Verkligheten sedan starten och är positiv till Umeå 2014 som helhet.

–Det är mycket som händer i Umeå. Balticgruppen vill spänna musklerna, kommunen vill visa upp sig och regionen vill satsa. Alla gör det på olika premisser, men för mig är det mindre viktigt vad de har för idé kring varför de ska satsa på konst och kultur, så länge de gör det, menar Alexander Svartvatten.

Den nya konsthallen i Kulturväven beskriver Svartvatten som särskilt välkommen för konstnärer i staden. Förhoppningen är att den ska komplettera Bildmuseet, som i första hand ställer ut internationellt erkända samtida konstnärer. Men som så många saker när det gäller Kulturväven är det inte riktigt spikat. För konstnärernas del behövs det en ny konsthall, för vi blir inte representerade på Bildmuseet. Konsthallen ska, vad jag har förstått, även visa konstnärer från Umeå och regionen, säger han.

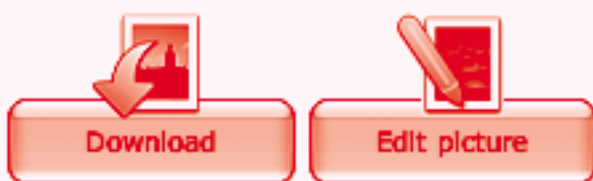
Samtidigt beskriver Svartvatten hur Umeå förändras, hur busshållplatserna byggs om som mindre skyddade så att a-lagarna inte ska vilja sitta där, hur bänkarna görs om så att man inte kan sova på dem. Hur fria kulturaktörer som Scharinska villan,

Download

1. Planned usage:

Copyright: See the graphics guide for information on how to use the logo. Information om hur logotypen får användas finns i den grafiska manualen.

2. Choose download format:

punkklubben Verket och Folkets bio hamnar i kläm och måste flytta när kommunen satsar och vill ha loss lokaler. Hur dyra statusbyggnader byggs där form prioriteras före innehåll. Allt detta är del av en större problematik, men det är en liten stad, menar han, man får välja sina fajter.

–Det är svårt, det är så stora processer och system som man är i. Man kan inte påverka hela systemet som är kring en. Men man får försöka gå in i de initiativ som känns bra och kritisera där man kan och försöka se till att det funkar på bästa sätt, säger Alexander Svartvatten.

EFTER FYRVERKERIERNA

KIV, Konstnärer i Västerbotten, är en nystartad organisation som företräder konstnärer i Umeå med omnejd. Ett sjuttioal konstnärer är i nuläget anslutna till nätverket, som startades våren 2012. Ludwig Franzén, som är konstnär och en

av talespersonerna för KIV, beskriver att de ser att konstnärernas situation kommer rätt långt ner i Umeå 2014:s behovstrappa.

–Städer tävlar med varandra på en europeisk marknad. Umeå visar upp sig, Riga gör det samtidigt, efter det kommer kulturutbudet, och sedan behoven hos konstnärerna, poeterna och dansarna. Det är inte till för oss, utan är konstruerat så att det kan bli en trickle down-effekt för kulturutövarna, när de satsar på staden som helhet, menar Ludwig Franzén.

När man ser till konstens plats i programmet under Umeå 2014, förutom några enstaka större projekt, så är det inte det mest framträdande. Ludwig Franzén menar att det är symptomatiskt för hur konsten har varit nedprioriterad i Umeå i många år. Trots allt som kommunpolitikerna säger om att de har satsat på kulturen i årtionden.

–Vi tänker nog att vi får streta på som vanligt, vi väntar oss inga mirakel. Men det kan bli kul, och

kanske riktas det lite mer uppmärksamhet mot konsten i samband med kulturhuvudstadsåret, säger Ludwig Franzén

I maj sköt Umeå kommun upp presentationen av sin budget inför 2014-2015 till oktober. Skälet ska vara att politikerna behöver mer tid till att få ihop sifforna. Det är många som väntar på besked, till exempel tjänstemännen som ska bestämma vilka hyror som verksamheterna på Kulturväven ska betala. Förväntan inför kulturhuvudstadsåret är stor, kanske framförallt hos politikerna, bland delar av kulturutövarna är den stundtals svalare, men många hoppas ändå på att bra saker ska komma ur det. Kanske sipp- rar lite av uppmärksamhet ner till konstnärerna efter att fyrverkerierna har avlossats.

TEXT: SANNA SAMUELSSON

Konstnärernas Hjälpfond

Är du konstnär och behöver hjälp?

Bidrag från Konstnärernas Hjälpfond kan utdelas som:

- tillfälligt stöd vid sjukdom
- årlig pension från fyllda 65 år

För mer information och ansökningblanketter

Ring 08-767 30 00

www.konstnarernashjalpfond.se

Bidrag från hjälpfonden kan sökas under hela året.

Styrelsen för Konstnärernas hjälpfond

Ordförande: Carl-Gustaf Petersén

Ledamöter: Lars Huck Hultgren, Bengt Härdelin, Ingvar Jörpeland, Anders Karlsson, Gunilla Odelfelt, Ulf Olausson, Andreas Ribbung, Bo Thorén, Tommy Widing, Lotte Nilsson-Välímäa

Sakkunniga: Stig Kangas, Anna-Lena Lundmark, Lars Lundblad

Sekreterare: Marianne Petersén

Minneskonst

På Bonniers Konsthall, Judiska Museet, Musik- och teaterbiblioteket, Vasaparken, Observatoriemuseet, Spökslottet, Stadsbiblioteket och Strindbergsmuseet.

4.9 - 24.11

En serie konstutställningar om vad vi minns och varför.

▶ Bonnierskonsthall

Torsgatan 19, Stockholm. Ons - fre 12-19, lör - sön 11-17. KRO-medlemmar har alltid fri entré på Bonniers Konsthall.

Alina Szapocznikow, *Centrifuge of Ossification* / 1972. Courtesy: The Estate Alina Szapocznikow / Piotr Stanislawski / Galerie Loewenthruck Paris ©ADAGP Paris. Photo: Fabrice Goussier.

Pierre Bismuth, Tamara
Henderson, Miranda
July, Stina Nordenstam,
Tino Sehgal, Danh Vo.

Var?

Sms:a "["MAGASIN3"](#) till
72 323 för att följa med.

MAGASIN 3
HARD TO FIND. EASY TO LOVE.

ÖPPETTIDER: TORS 11-19, FRE-SÖN 11-17 / WWW.MAGASIN3.COM / BUSS 1 ELLER 76 TILL STOCKHOLMS
FRIHAMN / **FRI ENTRÉ FÖR MEDLEMMAR I KRO/KIF**

Semesterersättning – hur många konstnärer har det?

»... Ett samhälle har med andra ord den konst och kultur det förtjänar ...«

De konstnärer som man möter i början av sin utbildning lämnar ofta ett djupt avtryck. Jag minns speciellt en skulptör som lärde mig mycket. Om eget konstnärligt arbete, processer, utställningar, konsthistoria, utsmickningsuppdrag allt som jag trodde ingick i en konstnärs yrke, tills jag en sommardag åkte förbi honom på ett vägbygge där han jobbade som asfaltläggare. Det är vad semesterersättning kan innebära för konstnärer. Där insåg jag att även framgångsrika konstnärer kan behöva andra inkomster för att komma i närheten av allt som följer med en anställning som pension, sjukpenning, försäkringar. Och som sagt semesterersättning – som jag fortfarande inte riktigt begriper vad det är ...

För att det ska bli ekonomiskt möjligt att vara konstnär måste det arbete som vi gör betala sig på flera sätt så länge ett verk används eller, så att säga, är i omlopp. Upphovsrättsliga ersättningar är en grundläggande princip för att åstadkomma fungerande ersättningssystem (flera krävs). Det är därför som BUS tillsammans med KIF, KRO och SK så intensivt argumenterar för och driver frågan om en förstärkning av IV-systemet. IV, individuell visningsersättning, är en kompensation till de konstnärer vars verk finns i offentlig ägo, eftersom det finns en begränsning (så kallad »total inskränkning«) i konstnärernas upphovsrätt som ger ägaren till ett konstverk rätt att visa detta för allmänheten. På grund av att begränsningen starkt påverkar konstnärernas möjlighet till inkomster av verket kompenserar staten konstnären för detta genom IV. Det är ersättningssystem som IV som vi skulle behöva fler av, system där ett verk genererar intäkter så länge det används. Först måste IV byggas färdigt till en fungerande nivå (vi anser femtio miljoner mot nuvarande trettiofem), men samtidigt måste det till fler liknande system som till exempel ett fungerande MU-avtal (medverkans- och utställningsersättning) hos alla utställningsarrangörer. För att inte ge politikerna möjlighet att spela ut olika alternativ mot varandra, så anser BUS att det är bäst att driva en fråga i taget. Arbetet med IV kommer därför att drivas vidare under hösten.

IV som ersättningsform är etablerat och för närvarande inte ifrågasatt, men det finns andra förbättringar att göra kring villkoren för offentliga utsmickningar. Många uppdrag, som ger ersättning i IV-systemet, sker numera genom upphandlingar och alltfler kommuner försöker i samband med dessa att ställa som villkor att all upphovsrätt ska tillfalla beställaren. Detta är ingenting som en konstnär ska behöva ställas inför. Om konstnärerna berövas sina rättigheter på detta vis kommer vi aldrig att få någon rätsida på våra möjligheter till inkomster och vi kommer att fortsätta att fara illa i alla socialförsäkringssystem. En starkt avtalsposition för upphovsmän skulle råda bot på ofoget där den starkare parten, kommuner eller andra, dikterar villkoren. Det ska inte vara möjligt att överföra upphovsrätt, den ska stanna hos konstnären.

Allt detta kommer att kräva fortsatt politiskt påverkansarbete på många sätt och vi ska hjälpa politikerna så att de slipper fortsätta prata om »inkomstmöjligheter och trygghet för konstnärer« (Tina Ehn, Miljöpartiet) och »hur yrkesverksam ska kunna försörja sig« (Gunilla Carlsson, Socialdemokraterna) i ett par decennier till. Det är inga nya frågor, ett antal omfattande utredningar har gjorts på både 1990-talet och 2000-talet. Situationen sedan 2004 då utredningen Konstnärerna och trygghetssystemen gjordes har dessvärre inte förbättrats, tvärtom, och fler så kallade uppdragstagare inom alla områden hamnar i samma situation som konstnärerna. Det är förstås inte bra men kanske kan det föra med sig fördelen att om fler grupper drabbas så ökar pressen att förändra i våra trygghetssystem som egentligen är anpassade för de livslånga anställningar som var vanliga på 1900-talet.

IV:s effekter för konstnärers sjukpenning, pensioner och arbetslöshetsersättning är bra, speciellt för pensionen, men det är inte tillräckligt. Ytterligare tio miljoner i IV-budgeten skulle göra störst skillnad för de lägst ersatta konstnärerna, och sedan måste fler vägar öppnas som gör det möjligt för konstnärer att ha fortsatta intäkter från allt som de är upphovsman till. I alla inkomstundersökningar bland kulturarbetare som jag har sett så hamnar konstnärer och konsthantverkare på de absolut lägsta inkomsterna. Samma resultat får man om man tittar på anslagsnivåer i kulturbudgetar: konstnärer och konsthantverkare har lägst anslag över hela linjen. Det är tydliga siffror som ingen politiker eller tjänsteman kan blunda för, och starka argument att ha med sig i fortsatta samtal med politiker. Vi kommer att fortsätta påverka och föra samtal med alla partiers representanter i kulturutskottet oavsett partifärg, ingen ska vara ovetande om hur viktig en höjning av anslaget till IV är för nu verksamma konstnärer. Vår erfarenhet är att politiker gärna vill veta och höra hur konstnärer upplever sin situation. Flera partier verkar också ha behov av att möta representanter för samtidskonst och konsthantverk för att få ökade insikter i mer än kulturarvsfrågor.

Vad man får är oftast vad man betalar för, visar intresse för, och skapar utrymme för. Ett samhälle har med andra ord den konst och kultur det förtjänar, det man skapat förutsättningar för.

ÅSA BERNDTSSON

Utredning om följerätten

Regeringen har beslutat tillsätta en utredning om följerätten. I direktiven till utredningen anges att den ska behandla;

- Om försäljningen av konstverk bör redovisas utan uppmaning
- Om nya kontrollmöjligheter ska införas
- Sanktionsmöjligheter mot den som inte redovisar
- Beräkning och betalning av följerätten
- Minimiprisets nivå

Utredningen ska, utöver frågorna om följerätt, även se över vissa institutioners möjligheter att framställa exemplar. Idag har bibliotek och arkiv rätt att framställa kopior av material under vissa omständigheter och det ska undersökas om fler ska ges den rätten, till exempel museer.

Utredare blir hovrättsrådet Ulrika Ihrfelt och BUS kommer att medverka i utredningen som experter, det kommer även auktions- och konsthandeln att vara. Bakgrunden till utredningen är att BUS och konsthandeln i samband

med införandet av EU:s direktiv om följerätten framförde synpunkter på andra förändringar än de som var direkt aktuella då. Det är dessa som nu tas upp till prövning.

BUS har sedan tillkomsten av lagen om följerätt 1996 framfört att konsthandeln, alltså den slutna butikshandeln, i stor utsträckning inte redovisar sina försäljningar och därmed inte betalar den ersättning konstnärerna har rätt till. Vi menar att det behövs bättre kontrollmöjligheter och förstärkta redovisningskrav, samt att straff ska kunna utgå vid bristande redovisning.

Konsthandeln har å sin sida framfört att det är orättvist att den ska betala följerätt både vid köp från en privatperson och sedan när försäljningen sker, orättvisan gäller i förhållande till auktionshandeln som betalar vid försäljning och har möjlighet att ta ut följerätten från köparen. Ett lite konstigt argument med tanke på att redovisning knappast sker alls.

Konsthandeln vill även höja minimipriset och här har de troligen stöd av auktionshuset. Idag utgör minimipriset, alltså det pris till vilket

ett konstverk lägst måste säljas till för att omfattas av följerätt, knappt 2300 kronor. Tack vare det låga minimipriset omfattar följerätten många idag verksamma konstnärer vars verk inte säljs till höga priser, men där det sker omfattande handel med många verk. Fördelen med ett högre minimipris skulle vara att det underlättar administrationen av ersättningen, eftersom antalet verk som omfattas kraftigt skulle minska om minimipriset till exempel sattes till 10 000 kronor. Men då skulle ersättningen bara utgå till ett fåtal konstnärer.

Vi kommer fortlöpande att informera om utredningen som ska vara avslutad våren 2014.

MATS LINDBERG

Ny insats för 10 000 000 extra kronor till IV

Under tiden som detta nummer av Konstnären går i tryck gör vi en ny insats för att få igenom kravet på 10 miljoner kronor i ökat anslag till den individuella visningsersättningen, IV. Vi hoppas att vi återigen ska få tusentals konstnärer att skicka vykort till Lena Adelson Liljeroth med uppmaning att hon ska driva igenom frågan i regeringens budgetförhandlingar.

Resultatet av vårt arbete ser vi när regering-

en presenterar sin budget i november/december. Men regeringen är inte vår enda möjlighet att frågan får det stöd den behöver. Genom vårt arbete under våren har ett antal politiker fått ett stort antal brev om IV från konstnärerna som har gett IV den uppmärksamhet och intresse som vi önskat. I vissa fall har vi följt upp våra kontakter med personliga besök hos riksdagsmän, även det med goda resultat. Under hösten fortsät-

ter vi med dessa kontakter med målsättningen att en kraftigt förstärkt IV ska ligga med i flera partiers alternativa budgetförslag.

Vi kommer att skriva om IV arbetet på BUS Facebooksida och på hemsidan. Följ oss där!

MATS LINDBERG

BUS PÅ FACEBOOK

Du vet väl att BUS har en sida på Facebook? Genom att »gilla« sidan får du löpande information och inbjudningar till evenemang och liknande. Skriv in länken www.facebook.com/Bildkonst.Upphovsratt.i.Sverige i din webbläsare och klicka på »Gilla«.

(För att få tillgång till BUS FB-sida måste du vara medlem på Facebook. Instruktioner hur man gör hittar du på www.facebook.se)

TRÄFFA BUS PÅ BOKMÄSSAN

Som vanligt finns BUS på plats i upphovsrättsmontern under Bokmässan i Göteborg. Nytt för i år är att montern är större, och att det kommer att vara ett litet scenprogram med

upphovsrättsliga ämnen. Välkommen att titta förbi och prata med BUS personal och få svar på frågor om rättigheter och bildanvändning. Medutställare i montern är organisationerna ALIS, Bonus Presskopia, Copyswede och KLYS. Du hittar oss i monter B07:22. Bokmässan äger rum på Svenska Mässan i Göteborg den 26 – 29 september. Välkommen!

International Authors Forum – IAF

För första gången har en global organisation för upphovsmän (i första hand för text och bildområdet) skapats. Sedan tidigare finns CISAC som visserligen gör ett viktigt arbete men som helt domineras av förvaltningssällskap till musik och som därmed har starka inslag av musikförläggarintressen. IAF är en organisation endast för upphovsmän.

Organisationen har sitt säte i London och kommer att ha sin första kongress i november då en mer representativ så kallad Steering Committee kommer att utses. Där kommer också organisationens arbetsfrågor att preciseras, men det står klart att arbetet med att stärka

upphovsmännens ställning och att ge dem en global röst ligger i centrum.

Frågan om oskäliga avtal har länge diskuterats i upphovsmannakretsar och det blir en av IAF:s huvudfrågor att arbeta med. Vidare görs redan nu ett viktigt arbete inom WIPO – World Intellectual Property Organisation – för att ge en röst åt upphovsmännens syn på de viktiga frågor som nu diskuteras där. I slutet av juni antogs inom WIPO ett nytt instrument till förmån för synskadades tillgång till upphovsrättsliga verk. Nu går man vidare med diskussion och förslag gällande utbildning, forskning och bibliotek. Samtliga dessa förslag är starkt kritiska mot upphovsrätten som

sådan och förespråkar kraftiga begränsningar i denna. En sådan utveckling skulle medföra sämre villkor för upphovsmän i hela världen. Alltså är det en viktig arena för IAF att verka på.

Mats Lindberg är medlem av den grupp som arbetat fram stadgar och underlag för bildandet av IAF och BUS kommer att bli en av dess första medlemmar. IAF ansluter endast organisationer och inte enskilda upphovsmän. Vi hoppas på att IAF ska bli en framgångsrik organisation med förmåga att bidra till bättre villkor för upphovsmän i hela världen.

MATS LINDBERG

Regeringen sviker om utomhuskonsten

Regeln om att konstverk som är stadigvarande placerade på allmän plats utomhus kan återges utan tillstånd av upphovsmannen är mycket kritiserad. Den är otidsenlig och orättvis mot de konstnärer som huvudsakligen arbetar mot offentliga utomhusmiljöer; deras upphovsrätt blir i stora avseende värdelös i jämförelse med andra konstnärer.

Det hade varit ett utsökt tillfälle att ta upp den och andra frågor som kunde stärka konstnärernas position i samband med den utredning som nu görs om följerrätten, och

enligt underhandsbesked som BUS erhållit var det även planerat så. Men det verkar som att justitieministern kört över kulturministern och hindrat att dessa frågor utreds.

Det är inget mindre än en skandal att frågan ännu en gång skuffas åt sidan, och när man inte ens vill utreda en fråga är förstås viljan att göra något positivt än svagare. BUS kommer att begära att tilläggsdirektiv lämnas så att rättvisa kan skapas.

Bildkonstnärerna tillhör den upphovsmannagrupp som möter flest begränsningar av sin upphovsrätt. Begränsningar som till

exempel medför en omfördelning av pengar från konstnärerna till tidningsägare och andra. BUS har sedan länge argumenterat mot dessa inskränkningar och påtalat dess skadeverkningar för konstnärerna. Vi trodde att vi fått löften från politiskt håll att detta skulle åtgärdas men den politiska viljan tycks saknas och vi måste nu ta nya tag i frågan och skapa opinion för att konstnärens ställning stärks.

MATS LINDBERG

Privatkopieringsersättning

Var och en har rätt att kopiera skyddade verk för sin egen användning genom att spela in en film från SVT till sin video eller att kopiera syrrans musik till en cd. Som kompensation för detta har upphovsmännen fått ersättning, genom att den som tillverkar eller importerar den anordning som kan användas för att spela in kopian på betalar en avgift för detta.

Nu är förstås CD, DVD och videokassetter sedan länge ganska omodernt och därför måste ersättningen ständigt uppdateras till de nya produkter som används för privatkopiering. Numera är det datorer och telefoner.

Organisationen Copyswede som hanterar ersättningen för upphovsmännens räkning har ställt krav på utveckling av ersättningen, något

som de ersättningsskyldiga företagen försöker att förhindra genom att skapa opinioner på nätet. Under sommaren har vi kunnat läsa i pressen om krav på ersättning för mobiltelefoner och att Telia har stämts för att man inte erlagt avgift för de Iphone man importerat och sålt. För fakta i frågan kan du gå in på www.copyswede.se

MATS LINDBERG

Ny lagstiftning beslutad

Den 17 juni diskuterade riksdagen förslagen till förändringar av upphovsrättslagen. Därigenom har förbättrade möjligheter att licensiera upphovsrättsliga verk skapats genom att antalet avtalslicenser blir fler och de existerande moderniseras (se tidigare nummer av Bildkonstnären där vi detaljerat redogjort för förslagen).

Bibliotek och arkiv kan nu, genom avtal med upphovsmännens organisationer, digitalisera sina samlingar utan hinder av upphovsrätten, vilket möjliggörs genom den nya lagstiftningen. TV-bolagens playtjänster blir enklare att avtala kring. Ett modernt avtal kan utvecklas för att licensiera interninformation inom företag. En generell avtalslicens införs som kan användas för att reglera nya användningsområden som uppkommer genom den snabba digitala utvecklingen.

I riksdagens debatt var samstämmigheten stor och samtliga talare från de partier som yttrade sig var lyriska över förslagen i denna del. Man kan dock notera att Centern och Sverigedemokraterna inte

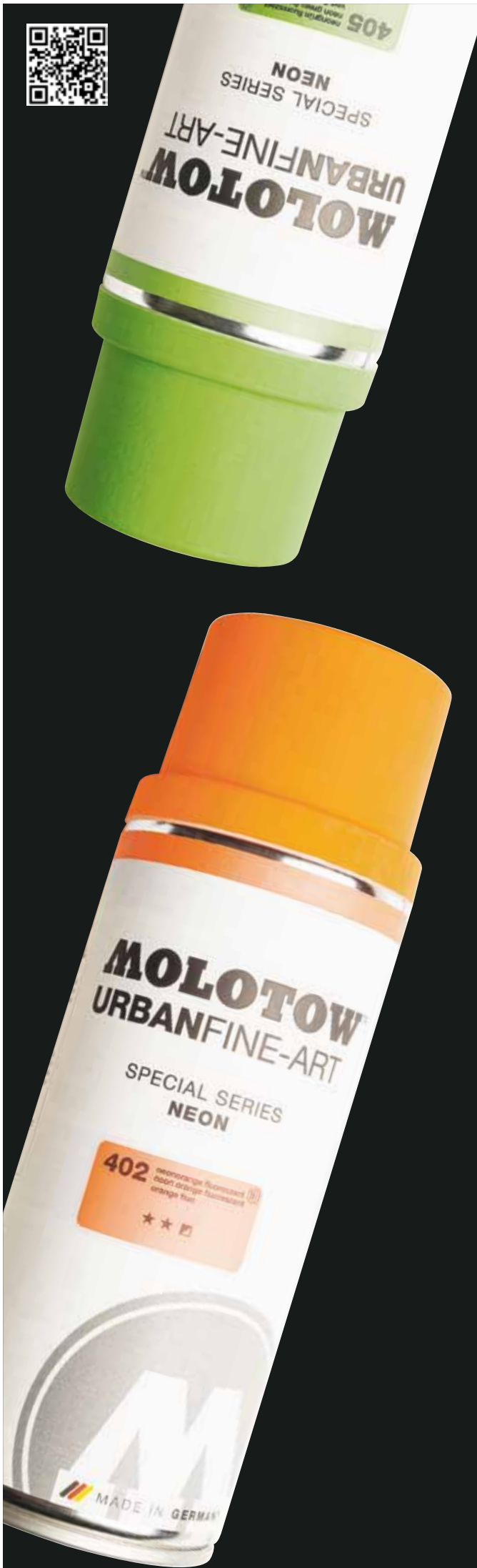
yttrade sig i debatten. Riksdagen beslöt alltså att bifalla lagförslaget och en lång process, där BUS varit mycket aktiv, har därmed gått i mål med ett resultat som måste betraktas som mycket betydelsefullt. Nu får samhället de instrument som behövs för att förena lagligt nyttjande och respekt för de skapande konstnärernas arbete. Lagstiftningen gäller från 1 november.

Det blev dock debatt i två andra frågor. Den ena frågan som fanns med i propositionen gällde en förlängd skyddstid för inspelad musik. Förlängningen är föranledd av ett EU-direktiv som alltså måste genomföras i svenska lag. Entusiasmen i riksdagen var, att döma av riksdagsdebatten, måttlig. Oppositionen var kritisk medan regeringspartierna argumenterade för direktivet. Från många partier är man skeptiska till upphovsrättens skyddstider och anser att dessa motverkar spridningen av kulturen.

Den fråga som orsakade mest debatt var inte med i regeringsförslaget, men väl i den

utredning som var bakgrunden till förslaget. Det gäller den viktiga frågan om upphovsmännens ställning i avtal med nyttjare av deras verk. Här efterlyste en samlad opinion förslag på förstärkningar av upphovsmännens ställning i dessa avtalsituationer. Hårdast drevs från av Miljöpartiet som också förde fram förslaget om att en förhandlingsordning ska skrivas in i upphovsrättslagen »till förmån för representativa konstnärorganisationer som företräder upphovsmän och utövande konstnärer inom olika områden...« Till detta anslöt sig Vänsterpartiet. Socialdemokraterna ville att riksdagen skulle »göra ett tillkännagivande om behovet av att stärka kulturskapares avtalsställning.« Men det är även intressant att notera att Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna i sina anföranden påtalade att det pågår ett arbete i regeringskansliet med frågan om kulturskaparnas ställning behöver stärkas.

MATS LINDBERG

zinkvit.se

